



2018



TØNDER  
KOMMUNE



**Miljøgodkendelse af husdyrbrug**  
**Trøjborgvej 21, 6261 Bredebro**

# INDHOLDSFORTEGNELSE

1	INDLEDNING .....	3
2	AFGØRELSE OM MILJØGODKENDELSE .....	4
3	VILKÅR .....	5
	3.1. GRUNDFORHOLD .....	5
	3.1.1. Generelle forhold .....	5
	3.2. HUSDYRBRUGETS ANLÆG .....	6
	3.2.1. Stalde og anlæg .....	6
	3.2.2. Landskabelige hensyn .....	6
	3.2.3. Vandforbrug .....	7
	3.2.4. Affald .....	7
	3.2.5. Management og egenkontrol .....	7
	3.3. FORURENING OG GENE FRA HUSDYRBRUGETS ANLÆG .....	7
	3.3.1. Gødningsopbevaring og -håndtering .....	7
	3.3.2. Driftsforstyrrelser og uheld .....	8
	3.3.3. Støj .....	8
	3.3.4. Skadedyr .....	8
	3.3.5. Olie og brændstof .....	9
	3.3.6. Foder .....	9
	3.3.7. Husdyrbrugets ophør .....	9
	3.3.8. Ammoniak .....	9
4	MILJØTEKNISK BESKRIVELSE OG VURDERING .....	10
	4.1. HUSDYRBRUGETS ANLÆG .....	10
	4.1.1. Stald og anlæg .....	10
	4.1.2. Landskabelige hensyn .....	11
	4.1.3. Energiforbrug .....	13
	4.1.4. Vandforbrug .....	14
	4.1.5. Affald .....	14
	4.1.6. Management og egenkontrol .....	15
	4.2. FORURENING OG GENE FRA HUSDYRBRUGETS ANLÆG .....	15
	4.2.1. Gødningsopbevaring og -håndtering .....	15
	4.2.2. Spildevand .....	17
	4.2.3. Transport .....	18
	4.2.4. Driftsforstyrrelser og uheld .....	18
	4.2.5. Støj .....	19
	4.2.6. Skadedyr .....	19
	4.2.7. Kemikalier og pesticider .....	20
	4.2.8. Olie og brændstof .....	20
	4.2.9. Ensilage .....	20
	4.2.10. Foder .....	20
	4.2.11. Lys .....	21
	4.2.12. Husdyrbrugets ophør .....	21
	4.2.13. Ammoniak .....	22
	4.2.14. Lugt .....	23
	4.2.15. Støv .....	24
	4.3. Bilag I og IV-arter .....	25
	4.3.1. Bilag I arter .....	25
	4.3.2. Bilag IV arter .....	25
	4.4. ALTERNATIVE MULIGHEDER .....	25
5	HØRINGER .....	26

6	KLAGE VEJLEDNING.....	27
7	BILAG.....	28
8	REFERENCER .....	29

# 1 INDLEDNING

Søren Degn Clausen har den 29. maj 2017 søgt om miljøgodkendelse på Trøjborgvej 21, 6261 Bredebro.

Godkendelsen bygger på oplysningerne i ansøgningen nr. 97939, version 8 med tilhørende bilag.

Husdyrbruget på Trøjborgvej 21 ejes og drives af Søren Degn Clausen, som også er kontaktpersonen.

Ansøger ønsker at udvide dyreholdet og at etablere en velfærdsstald, et malkecenter, en ensilageplads, en kalvestald og et foderpåslag.

#### Kontaktoplysninger:

Navn: Søren Degn Clausen  
Adresse: Trøjborgvej 21, 6261 Bredebro  
Tlf.: 74783625  
Mobil: 20275633  
Mail: info@trojborg.net

#### Bedriftsoplysninger:

Navn: Søren Degn Clausen  
CVR: 32940617  
CHR: 90948

#### Rådgiver:

Sønderjysk Landboforening - Peter Aalykke Jensen  
Mobil: 51368527  
Mail: paj@slf.dk

#### Sagsbehandler Tønder Kommune:

Flemming Skov Refsgaard  
Tlf.-nr.: 74929294  
Mail: fr2@toender.dk

#### KS:

Helle H. Iversen, Tønder Kommune

## 2 AFGØRELSE OM MILJØGODKENDELSE

Tønder Kommune meddeler godkendelse til:

Husdyrproduktion:

Udvidelse fra 164 malkekøer og 164 opdræt til 275 malkekøer, 131 kvier  
64 småkalve og 137 tyrekalve, svarende til en udvidelse til 460 DE.

Projekterede anlæg:

En ny velfærdsstald på 1180 m<sup>2</sup>

Et nyt malkecenter på ca. 700 m<sup>2</sup>

En ny ensilageplads på ca. 3000 m<sup>2</sup>

En ny kvie- og kalvestald på ca. 710 m<sup>2</sup>

Et nyt foder-påslag på ca. 302 m<sup>2</sup>

Dispensationer

Der er meddelt dispensation til byggeri på fortidsmindet "Trøjborg Slotsruin" – se bilag 2. Der er også meddelt dispensation til etablering af ensilageplads indenfor fortidsmindebeskyttelseslinje – se bilag 3.

Godkendelsen er meddelt efter § 12 i husdyrloven<sup>1</sup>.

Vi vurderer i kapitel 4, at husdyrbruget kan drives på en måde, som er forenelig med omgivelserne, og at husdyrbruget har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen fra husdyrbruget ved at anvende den bedst tilgængelige teknik, når husdyrbruget indrettes og drives som beskrevet i ansøgning med tilhørende miljøredegørelse og efterlever vilkårene i kapitel 3.

Vi har vurderet at projektet ikke kan påvirke Natura 2000 områder væsentligt eller ødelægge plantearter, yngle- eller rasteområder for bilag IV arter. Vurderingen er foretaget efter §§ 7 og 11 i habitatbekendtgørelsen<sup>2</sup>.

Hvor intet andet er nævnt, skal vilkårene være overholdt når godkendelsen tages i brug.

Godkendelsen bortfalder, hvis den ikke er udnyttet inden 6 år efter, den er meddelt. Hvis en del af godkendelsen ikke er udnyttet, bortfalder godkendelsen for denne del.

Husdyrbruget skal leve op til gældende regler i love og bekendtgørelser uanset indholdet i denne godkendelse.

Afgørelsen kan skriftligt påklages til Miljø- og Fødevarerklagenævnet. Klagevejledning fremgår af kapitel 6.

Flemming Refsgaard  
Miljømedarbejder

Tønder, den 19. juni 2018

### 3 VILKÅR

Godkendelsen meddeles på følgende vilkår:

#### 3.1. GRUNDFORHOLD

##### 3.1.1. Generelle forhold

3.1.1.1. Husdyrbruget skal drives økologisk.

3.1.1.2. Husdyrbruget godkendes til et maksimalt dyrehold på 275 malkekøer (årsdyr, tung race) (normydelse), 64 småkalve (0-6 mdr.), 116 kvier og stude (6-17 mdr.), 15 kvier og stude (17-26 mdr.) og 137 producerede tyrekalve (40-65 kg) i alt svarende til 460 DE.

Dyrene skal opstaldes om anført i tabellen og vist på figuren:

Nr.	Staldafsnit	Staldsystem	Dyr	Antal
1	Eksisterende Kostald	Sengestald med fast gulv og skraber	Malkekøer (normydelse)	100
			Kvier (17-26 mdr.)	15
		Dybstrøelse	Malkekøer (normydelse)	10
2	Ny velfærdsstald	Sengestald med fast gulv, 2 % hældning (ajledræn) og skraber	Malkekøer (normydelse)	165
3	Gl. Ungdyrsstald	Dybstrøelse	Småkalve (0-3 mdr.)	32
			Producerede tyrekalve (40-65 kg)	137
4	Ny kvie- og kalvestald	Dybstrøelse	Småkalve (3-6 mdr.)	32
			Kvier (6-17 mdr.)	116





- 3.1.1.3. Et eksemplar af godkendelsen skal være tilgængeligt for de personer, der har ansvaret for husdyrbrugets daglige drift. Herudover skal driftspersonalet være gjort bekendt med godkendelsens indhold.

## 3.2. HUSDYRBRUGETS ANLÆG

### 3.2.1. Stalde og anlæg

- 3.2.1.1. Den nye kvie- og kalvestald på ca. 710 m<sup>2</sup> skal indrettes med dybstrøelse og placeres som angivet på situationsplanen i bilag 1.

- 3.2.1.2. Det nye foderpåslag på ca. 302 m<sup>2</sup> skal placeres som angivet på situationsplanen i bilag 1.

- 3.2.1.3. Den nye velfærdsstald skal etableres med faste drænedede gulve med skraber og ajleafløb i midten af gulvprofilen. Gulve støbt på stedet skal være dimensioneret med et fald på minimum 1,5 % mod gulvmidte. Præfabrikeret drænet gulv skal have et fald på minimum 1 % mod gulvmidte. Lysningsarealet må maksimalt udgøre 5 % af gulvarealet.

- 3.2.1.4. Den nye ensilageplads skal etableres i henhold til landbrugets byggeblad nr. 103.09-02 – se bilag 4.

- 3.2.1.5. Anlæg til udsprinkling af overfladevand skal dimensioneres og benyttes i henhold til landbrugets byggeblad nr. 103.09-05 "Udsprinkling af overfladevand fra ensilagesilo og ensilageplads" – se bilag 5.

- 3.2.1.6. Inden ensilagepladsen tages i brug skal drænkanal/grøft umiddelbart øst for pladsen være rørlagt.

### 3.2.2. Landskabelige hensyn

- 3.2.2.1. Det nye foder-påslag og den nye kvie- og kalvestald skal opføres i afdæmpede farver og ikke reflekterende materialer med samme ensidige taghældning og med en højde på maksimalt 8 meter. Taget skal beklædes med grå eternitplader og facader skal opføres med stålprofilplader i neutral farve.

- 3.2.2.2. Der skal etableres og vedligeholdes en afskærmende beplantning vest for kvie- og kalvestalden, herunder at udgåede træer og buske erstattes. Beplantningen skal etableres førstkommande plantesæson, efter at bygningen er opført og som angivet med rødt på luftfoto:



- 3.2.2.3. Beplantningen skal være et tre rækket læhegn bestående af egnskarakteristiske hjemmehørende træer og buske, f.eks. hvidtjørn, seljerøn, hassel eller havtorn.  
Imellem planterne skal der være en afstand på ca. 1,5 m.  
Den indvendige række planter plantes min. 5 m fra anlæggene.
- 3.2.3. Vandforbrug
- 3.2.3.1. Drikkevandssystemet skal vedligeholdes så vandspild minimeres.
- 3.2.4. Affald
- 3.2.4.1. Hvis der opbevares spildolie og andet flydende farligt affald, skal det opbevares indendørs i beholdere der er egnet, dvs. har en stabil udformning, og er lavet af et tæt og solidt materiale. Beholderne skal stå i en spildbakke, hævet på en rist. Spildbakken skal kunne indeholde volumen af den største beholder, der opbevares i spildbakken.
- 3.2.4.2. Hvis der opbevares fast farligt affald skal det opbevares indendørs på fast og tæt bund.
- 3.2.5. Management og egenkontrol
- 3.2.5.1. Alle egenkontroller skal samles i en driftsjournal.
- 3.2.5.2. Der skal føres driftsjournal over følgende aktiviteter:
- Dyreholdets størrelse (årsproduktion).
  - Forbrug af el, olie, vand og brændstof.
  - Drift af og service på skrabere. Enhver form for driftstop skal noteres i driftsjournalen men angivelse af varighed og årsag.
  - Registrering af eventuelle skader og reparationer på fast overdækning af gyllebeholder med angivelse af årsag og varighed (gælder kun ved fast overdækning af gyllebeholder)
- 3.2.5.3. Oplysningerne skal gemmes i minimum 5 år.
- 3.3. FORURENING OG GENER FRA HUSDYRBRUGETS ANLÆG
- 3.3.1. Gødningsopbevaring og -håndtering
- 3.3.1.1. Inden udpumpning af gylle fra staldene skal det sikres, at gyllebeholderne kan rumme den udpumpede mængde gylle.
- 3.3.1.2. Påfyldning af gyllevogne og evt. tømning af gylle i anden beholder, skal foregå under opsyn.
- 3.3.1.3. Hvis der forekommer spild skal det straks opsamles.
- 3.3.1.4. Markstakke med dybstrøelse (kompost) skal placeres min. 100 m fra nabobeboelser.



### 3.3.2. Driftsforstyrrelser og uheld

- 3.3.2.1. Der skal udarbejdes en beredskabsplan. Beredskabsplanen skal være opdateret og skal som minimum indeholde:  
 Procedurer, som beskriver relevante tiltag med henblik på at stoppe ulykken/uheldet og begrænse udbredelsen.  
 Oplysninger om hvilke interne/eksterne personer og myndigheder, der skal alarmeres og hvordan.  
 Bilag over husdyrbruget med angivelse af miljøfarlige stoffer, afløbs- og drænsystemer og vandløb mm.  
 En opgørelse over materiel der er tilgængeligt på husdyrbruget, eller som kan skaffes med kort varsel, og som kan anvendes i forbindelse med afhjælpning, inddæmning og opsamling af spild/lækage, som kan medføre konsekvenser for det eksterne miljø.
- 3.3.2.2. Tagnedløbsbrønde og lignende, der ligger inden for 15 m fra gyllebeholdere eller ensilagepladser, skal sikres, så der i forbindelse med uheld ikke kan afledes gylle/ensilagesaft til drænsystemet.

### 3.3.3. Støj

- 3.3.3.1. Den eksterne støjbelastning fra husdyrbrugets bygningsparcel, herunder fra stalden og gyllebeholderen, må ikke overstige følgende værdier, målt på nærmeste naboejendom med tilhørende udendørs arealer i tilknytning til boligen:

	Kl.	Midlingstiden	dB(A)
Mandag-fredag	07-18	8 timer	55
Lørdag	07-14	7 timer	55
Lørdag	14-18	4 timer	45
Søn- og helligdage	07-18	8 timer	45
Alle dage	18-22	1 timer	45
Alle dage	22-07	0,5 timer	40
Spidsværdi	22-07	-	55

De angivne værdier for støjbelastningen er de ækvivalente, korrigerede lyd niveauer i dB(A).  
 Markarbejde med traktorer og landbrugsmaskiner er ikke omfattet af ovennævnte støjgrænser. I forbindelse med høst og korntørring kan grænseværdien om aftenen og om natten forhøjes med 5 dB(A) i høstperioden, dog i højst 6 uger.

### 3.3.4. Skadedyr

- 3.3.4.1. Der skal udføres en effektiv flue- og skadedyrsbekæmpelse i overensstemmelse med gældende retningslinjer fra Aarhus Universitet, Institut for Agroøkologi.
- 3.3.4.2. Arealerne omkring bygninger og tilkørselsveje skal holdes fri for affald, gødning og foderrester.

### 3.3.5. Olie og brændstof

3.3.5.1. Påfyldningspistol for olie skal være forsynet med automatisk lukkemekanisme.

3.3.5.2. Brændstoftanke skal stå på fast og tæt bund, så spild kan opsamles, og der ikke er mulighed for afløb til jord, kloak, overfladevand eller grundvand. Selve tankningen skal foregå på fast tæt bund.

### 3.3.6. Foder

3.3.6.1. Totalrationen for malkekøer inklusive opdræt skal bestå af minimum 25 % græsmarksafgrøder (græs, græsensilage, hø eller grønpiller) i gennemsnit på årsbasis. Dokumentation for opfyldelse af dette vilkår skal fremgå af foderplaner, foderkontrol, og skal opbevares i 5 år.

### 3.3.7. Husdyrbrugets ophør

3.3.7.1. Ved husdyrbrugets ophør skal ejendommen ryddes for husdyrgødning, affald, døde dyr, spildevand, foder mv.

3.3.7.2. Ejendommens bygninger skal rengøres.

### 3.3.8. Ammoniak

3.3.8.1. I den "ny velfærdsstald" med fast gulv og dræn i midten skal der foretages skrabninger af gangarealet hver anden time. Skraberne skal være forsynet med timer.

3.3.8.2. I "eksisterende kostald" skal der foretages automatiske skrabninger af gangarealet med det faste gulv mindst hver anden time. Skraberne skal være forsynet med timer og være etableret senest 1. oktober 2018.

Alternativt:

Gyllebeholder på 3000 m<sup>3</sup> skal forsynes med fast overdækning. Åbning af teltdug må kun ske i forbindelse med omrøring, tømning og udbringning af gylle. Eventuelle skader på teltoverdækning skal repareres inden for en uge efter skadens opståen.

(Bemærk - etablering af fast overdækning kræver dispensation fra fortidsmindebeskyttelseslinje)

## 4 MILJØTEKNIISK BESKRIVELSE OG VURDERING

### 4.1. HUSDYRBRUGETS ANLÆG

#### 4.1.1. Stald og anlæg

Oplysninger om ejendommens indretning og drift fremgår af nedenstående skema samt af situationsplanen, (bilag 1.)

##### Nudrift

Nr.	Staldafsnit	Staldsystem	Dyr	Antal
1	Eksisterende Kostald	Sengestald med fast gulv	Malkekøer (normydelse)	159
			Kvier (19-26 mdr.)	44
		Dybstrøelse	Malkekøer (normydelse)	5
3	Gl. Ungdyrsstald	Dybstrøelse	Kvier (6-19 mdr.)	82
--	Kalvehytter	Dybstrøelse	Småkalve (0-3 mdr.)	19
--	Småkalve	Dybstrøelse	Småkalve (3-6 mdr.)	19

##### Ansøgt drift

Nr.	Staldafsnit	Staldsystem	Dyr	Antal
1	Eksisterende Kostald	Sengestald med fast gulv og skraber	Malkekøer (normydelse)	100
			Kvier (17-26 mdr.)	15
		Dybstrøelse	Malkekøer (normydelse)	10
2	Ny velfærdsstald	Sengestald med fast gulv, 2 % hældning og skraber	Malkekøer (normydelse)	165
3	Gl. Ungdyrsstald	Dybstrøelse	Småkalve (0-3 mdr.)	32
			Producerede tyrekalve (40-65 kg)	137
4	Ny kvie- og kalvestald	Dybstrøelse	Småkalve (3-6 mdr.)	32
			Kvier (6-17 mdr.)	116

Der bygges ny velfærdsstald på 1180 m<sup>2</sup> (bygning 2) og nyt malkecenter på ca. 700 m<sup>2</sup> (bygning 9). Endvidere etableres en ny betonplads til opbevaring af ensilage på 3000 m<sup>2</sup> (bygning 6), en ny kalve- og kviestald på 710 m<sup>2</sup> (bygning 4) og et nyt foderpåslag på ca. 302 m<sup>2</sup> (bygning 7). En eksisterende foderlade, der er placeret, hvor det nye malkecenter skal etableres, nedrives.



#### Generelle lokaliseringskrav jf. § 6 i husdyrloven

Afstand fra staldanlæg til nærmeste naboer og byzone m.v.	Afstand / retning
Eksisterende eller, ifølge kommuneplanens rammedel, fremtidigt byzone- eller sommerhusområde.	ca. 1,6 km (SØ)
Område i landzone, der i lokalplan er udlagt til boligformål, blandet bolig og erhverv eller til offentlige formål med henblik på beboelse, institutioner, rekreative formål og lignende.	ca. 1,6 km (SØ)
Nærmeste nabobeboelse er Trøjborgvej 20	ca. 300 m (SSV)

Afstandskravene i husdyrlovens § 6 er overholdt.

#### Generelle afstandskrav jf. § 8 i husdyrloven

Der er ingen vandforsyningsanlæg inden for 50 m.  
 Der ligger ingen vandløb eller søer inden for 15 m (100 m til gyllebeholder).  
 Der er ingen offentlig/privat fællesvej inden for 15 m.  
 Der ligger ingen levnedsmiddelvirksomhed inden for 25 m.  
 Der ligger ingen beboelse på samme ejendom inden for 15 m.  
 Der er ingen naboskel indenfor 30 m.

Afstandskravene i husdyrlovens § 8 er overholdt.

#### 4.1.2. Landskabelige hensyn

Placeringen af ensilagepladsen (bygning 6), kvie- og kalvestalden (bygning 4) og foder-påslaget (bygning 7) er valgt efter nøje overvejelser - dels efter dialog med Tønder Kommune og dels på baggrund af ønsker fra Slots- og Kulturstyrelsen.

I første omgang var det ansøgers ønske at etablere bygning 4, 6 og 7 i et område øst for gyllebeholderen og med en anden udformning og størrelse end den nuværende.

Herefter blev bygningerne flyttet til en placering nord og vest for gyllebeholderen og indenfor fortidsmindebeskyttelseslinjen og ligeledes med en anden udformning og størrelse end den nuværende.

Disse placeringer kunne ikke godkendes af Slots- og Kulturstyrelsen og størrelsen af bygningerne er også blevet justeret til den nuværende.

Der bygges ny velfærdsstald på 1180 m<sup>2</sup> (bygning 2) og nyt malkecenter på ca. 700 m<sup>2</sup> (bygning 9). Endvidere etableres en ny betonplads til opbevaring af ensilage på 3000 m<sup>2</sup> (bygning 6), en ny kalve- og kviestald på 710 m<sup>2</sup> (bygning 4) og et nyt foderpåslag på ca. 302 m<sup>2</sup> (bygning 7). En eksisterende foderlade, der er placeret, hvor det nye malkecenter skal etableres, nedrives.

Den nye velfærdstald og det nye malkecenter etableres indenfor det fredede fortidsminde "Trøjborg Voldsted". Slots- og Kulturstyrelsen har meddelt dispensation til ændring af tilstanden af det fredede fortidsminde. Afgørelsen om dispensation er meddelt på en række vilkår der beskriver materialer og udformning af de nye bygninger på fortidsmindet. Dispensation fremgår af bilag 2.

Den nye ensilageplads etableres uden murer og indenfor fortidsmindebeskyttelseslinjen til "Trøjborg Voldsted". Tønder Kommune har meddelt dispensation til byggeri indenfor fortidsmindebeskyttelseslinjen. Afgørelsen om dispensation er meddelt på en række vilkår der beskriver udformning og drift af ensilagepladsen. Dispensation fremgår af bilag 3.

Den nye kalve- og kviestald og det nye foderpåslag bygges i forlængelse med samme ensidige taghældning og med samme højde på 8 meter. Taget på den samlede bygning etableres med grå eternitplader. Facader mod vest, nord og øst beklædes med stålprofilplader i neutral farve.

De nuværende og ansøgte anlæg ligger på vestsiden af en bakkeø, der er præget af intensivt dyrkede marker. Bebyggelsen i området er domineret af mellemstore landbrug og mindre husmandssteder. Landskabet rummer tekniske anlæg, især vindmøller.

De nuværende og ansøgte anlæg ligger uden for:

- Geologiske bevaringsværdige arealer
- Kirkelandskaber
- Bevaringsværdige kulturlandskaber
- Bevaringsværdige bebyggelser og mindre byer
- Lavbundsarealer
- Klitfredningslinje
- Strandbeskyttelseslinje
- Fredet område
- Fuglebeskyttelsesområde
- Ramsarområde
- Habitatområde
- Beskyttede naturtyper
- Kystnærhedszonen
- Beskyttede jord- og stendiger
- Kirkebyggelinje
- Åbeskyttelseslinje
- Søbeskyttelseslinje

- Fredskov

De nuværende og ansøgte anlæg ligger inden for eller delvist indenfor:

- Bevaringslandskaber
- Uforstyrrede landskaber
- Værdifulde kulturmiljøer
- Fortidsmindebeskyttelseslinje
- Fortidsmindeområder
- Skovbyggelinje

Af kommuneplanens retningslinjer for bevaringslandskaber fremgår, at erhvervsmæssigt nødvendigt landbrugsbyggeri som udgangspunkt skal placeres i tilknytning til eksisterende byggeri og skal placeres og udformes, så der tages hensyn til både landskab og naboer.

Vurdering:

Der er meddelt dispensation til byggeri (den nye velfærdstald og det nye malkecenter) på fortidsmindet "Trøjborg Slotsruin" og der er meddelt dispensation til byggeri (ny ensilageplads) indenfor fortidsmindebeskyttelseslinje til "Trøjborg Slotsruin".

Disse dispensationer indeholder vilkår og er meddelt efter mange tilpasninger og forhandlinger med Slots- og Kulturstyrelsen. På den baggrund vurderes der ikke at være brug for at stille yderligere vilkår af hensyn til de landskabelige værdier.

Den nye kalve- og kviestald og det nye foder-påslag bygges umiddelbart udenfor fortidsmindebeskyttelseslinjen og parallelt med denne.

Vi vurderer, at byggeriet er erhvervsmæssigt nødvendigt for landbrugsdriften på ejendommen, da det skal benyttes til opbevaring af foder og til opstaldning af dyrene.

Den nye kalve- og kviestald, det nye foder-påslag og ensilagepladsen etableres uden tilknytning til eksisterende bygningsmasse.

Placeringen er valgt efter nøje overvejelser - dels efter dialog med Tønder Kommune og dels på baggrund af ønsker fra Slots- og Kulturstyrelsen.

Der stilles fastholdende vilkår om materialevalg, om udformningen af det ny byggeri og om etablering og vedligeholdelse af beplantninger umiddelbart vest for kvie- og kalvestalden.

Med de stillede vilkår om materialevalg, udformning og beplantning vurderer vi sammenfattende, at de landskabelige værdier ikke tilsidesættes og at det ny byggeri ikke vil virke forstyrrende i landskabet.

#### 4.1.3. Energiforbrug

Ifølge referencedokumentet for bedste tilgængelige teknikker (BREF), der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion, anses følgende tiltag for at være BAT: Lavenergibelysning, naturlig ventilation, eftersyn og rengøring af ventilatorer samt temperatursyring, der sikrer temperaturkontrol og minimumsventilation i perioder, hvor der ikke er behov for ret stor ventilation.

Ansøger har oplyst følgende om energiforbrug:

- Staldene er med naturlig ventilation og der er derfor ikke energiforbrug til dette.



- I forbindelse med løbende udskiftning af lysstofrør i stalde, vil der blive opsat lavenergi lysstofrør.
- Der er etableret dagslysstyring på belysning i staldene.
- Udendørs belysning er dagslysstyret eller med bevægelsessensorer
- Det overvejes at etablere varmegenvinding i forbindelse med mælke- nedkølingen. Varmen vil blive anvendt til at opvarme brugsvand og faciliteter i forbindelse med malkeanlægget.
- Vakuumpumpen til malkeanlægget er frekvensstyret og derved energibesparende.
- Logistikken i forbindelse med afhentning af foder i fuldfoderblander er indrettet, så afstanden giver færrest muligt driftstimer, hvilket minimerer energiforbruget.
- I bedriftens driftsregnskab registreres energiforbruget.
- Det forventes at elforbruget stiger til anslået 48.000 KWh.

Der er stillet vilkår om at energiforbruget skal registreres.

Tønder Kommune vurderer, at der anvendes BAT med hensyn til energibesparende foranstaltninger.

#### 4.1.4. Vandforbrug

Ifølge referencedokumentet for bedste tilgængelige teknikker (BREF), der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion, anses følgende tiltag for at være BAT: Iblødsætning af staldene inden vask, vask med højtryksrensere, brug af drikkebrug til opsamling af vandspild samt daglig inspektion og reparation af eventuelle lækager.

Ansøger har oplyst følgende om vandforbruget:

- Bedriftens drikkevandsinstallationer rengøres og efterses jævnlige med henblik på at undgå spild.
- Vaskevandet fra rengøring af mælketank og malkeanlæg genanvendes til vask af malkestalden.
- Vandforbruget registreres.
- Der anvendes vand til forkøling af mælken. Vandet opsamles og genbruges til drikkevand til køerne eller til rengøring.
- Evt. lækager identificeres og repareres hurtigst muligt.
- Det er forsøgt at finde en balance mellem rengøring pga. hygiejne og smitte og samtidig begrænsning af vandforbrug.
- Det forventes at vandforbruget stiger til ca. 9.500 m<sup>3</sup>.

Der er stillet vilkår om registrering af vandforbruget samt vedligehold af drikkevandsinstallationer.

Tønder Kommune vurderer, at der anvendes BAT med hensyn til vandbesparende foranstaltninger.

#### 4.1.5. Affald

Det fremgår af ansøgningen at husdyrbruget håndterer og bortskaffer affaldet i overensstemmelse med kommunens regulativer.

Husdyrbruget håndterer og bortskaffer affaldet i overensstemmelse med kommunens regulativer. Tønder Kommune vurderer derfor, at der ikke er behov for at stille vilkår til opbevaring af affald.

#### 4.1.6. Management og egenkontrol

Ifølge referencedokumentet for bedste tilgængelige teknikker (BREF), der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion, anses følgende tiltag for at være BAT: Træning og uddannelse af medarbejdere, registrering af vand, energiforbrug og foder, affaldsdannelse, anvendelse af handelsgødning og husdyrgødning samt udarbejdelse af gødningsplaner. Vi vurderer at de ovenstående tiltag også er BAT med hensyn til management på kvægbedrifter.

Det er oplyst i ansøgningen at:

- Ejer står for daglig drift
- Bedriftens medarbejdere uddannes løbende gennem kurser og efteruddannelse.
- Medarbejdere er orienteret om, at ejendommen er miljøgodkendt, og hvilket ansvar der dermed følger.
- I bedriftens årsrapport registreres forbrug af vand, energi og indkøbt foder.
- Vand- og energiforbrug opgøres årligt i forbindelse med regnskabet.
- Affald bortskaffes så vidt muligt til genbrug.
- Vakuumpumpen er oliefri, og der forekommer derfor ikke spildolie fra pumpen.
- Der udarbejdes gødningsplaner og gødningsregnskab på bedriften, hvor forbrug af husdyrgødning dokumenteres.
- Rengøring i og omkring siloer og bygninger foretages jævnlige med henblik på at minimere risikoen for lugt og for at der ikke skal opstå uhygiejniske forhold.
- I løbet af dagen holdes anlægget under opsyn, og det tjekkes om anlæggene kører som de skal.
- Ved overpumpning fra forbeholder til gyllebeholder tjekkes først, om der er plads.
- Gyllepumpningen overvåges
- Der etableres flydelag umiddelbart efter tømning af gyllebeholder.
- Gylletanken kontrolleres for flydelag og der føres logbog.
- Gyllebeholderen kontrolleres i 10 års-beholderkontrol af autoriseret kontrollør.
- Der er dyrlægesundhedsrådgivning månedligt.
- Der er mælkeydelseskontrol månedligt.
- Der udarbejdes løbende foderplaner i samarbejde med konsulent således blandingen altid er optimeret.
- Der er udarbejdet en beredskabsplan.

Der er stillet vilkår om registrering af forbrug og om drift og service. Tønder Kommune vurderer at der anvendes BAT med hensyn til management.

#### 4.2. FORURENING OG GENER FRA HUSDYRBRUGETS ANLÆG

##### 4.2.1. Gødningsopbevaring og -håndtering

I henhold til BREF-dokumentet er det BAT

- at tilpasse gødningsmængden arealets størrelse og afgrødernes behov,
- at udsprede gødningen umiddelbart før afgrødernes maksimale vækst og optag af næringsstoffer forekommer,

- at undgå at sprede gødningen, når markerne er mættet med vand, er oversvømmet, frosne eller dækket af sne,
- Ikke at tilføre gødning til stejlt hældende marker,
- Ikke at tilføre gødning på arealer, der støder op til vandløb,
- at sprede gødning så at lugtgener mindskes,
- at opbevare gyllen i stabile beholdere eller gyllelagune med låg/plastik-dække eller flydelag.

Samtlige ovenstående punkter er implementeret i dansk lov.

Det fremgår af BAT standardvilkårene, at BAT for udbringning af husdyrgødning er overholdt ved gældende lov og der derfor ikke er grundlag for at fastsætte vilkår.

Vedr. opbevaring af husdyrgødning oplyser ansøger at:

- Flydende husdyrgødning opbevares i gyllebeholdere, kanaler under stald samt fortank.
- Tanken tømmes ca. en gang årligt for inspektion og vedligeholdelse.
- Tanken er tilmeldt de lovpligtige regelmæssige eftersyn, hvilket betyder, at tanken hvert 10 år bliver kontrolleret for tegn på begyndende utætheder.
- Gyllen er konstant overdækket med et tæt og stabilt flydelag. Flydelaget kontrolleres jævnlige, hvilket sikrer, at der altid er minimal emission af ammoniak. Der er normalvist ikke problemer med etablering af flydelag på kvæggylle.
- Gyllen omrøres kun forud for udkørsel af gylle senest 14 dage efter omrøring/udkørsel kontrolleres det, at der er etableret flydelag
- Der føres logbog over flydelaget på gyllen.
- Kontakten til gyllepumpen er etableret således, det ikke er muligt for uvedkommende eller ved uheld at aktivere pumpen.
- Der er ingen elektriske pumper monteret på gyllebeholdere. Der anvendes en gyllevogn påmonteret en sugekran ved påfyldning af gyllevogn fra gyllebeholder.
- Dybstrøelse opbevares på befæstet areal med afløb til gyllebeholder eller i markstak jf. Bekendtgørelse om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v.
- Opbevaring af dybstrøelse i marken sker i overensstemmelse med Skov- og Naturstyrelsens vejledning september 2004 eller senere udgave.
- Møg fra kalvebokse placeres på befæstet areal nord for kostald/velfærdsstald, og lægges herfra i markstak, når det er kompostlignende.
- Dybstrøelse fra køer og opdræt muges ud 2 gange om året, og nedbringes direkte på marken eller lægges i markstak.

Vedr. udbringning af husdyrgødning oplyser ansøger at:

- Gyllen analyseres for indhold af kvælstof og fosfor.
- Udbringning af husdyrgødningen afpasses afgrødernes behov.
- Der køres ikke ud på vandmættet, oversvømmet, frosne eller sne-dækket areal.
- Gyllen nedfældes på sort jord og i græsmarker.
- På veletablerede afgrøder køres ud med gyllevogn med drypfri slæbeslanger. På veletablerede afgrøder minimeres ammoniakfordampningen såvel som lugtgenerne på grund af mindre fordampning og hurtigere optagelse i planterne. Ved afgrødehøjde under 10 cm bør det tilstræbes at udbringe gødningen under ideelle vejrforhold dvs. køligt, fugtigt og vindstille vejr eller ved direkte nedfældning.

- Der udarbejdes hvert år mark- og gødningsplan, hvorved det sikres, at mængden af gødning tilpasses afgrødernes forventede behov. I mark- og gødningsplanen tages hensyn til bl.a. jordbundstype, sædskifte, planternes udbytte, samt kvælstofudnyttelsen.
- Husdyrgødning udbringes under hensyn til de generelle regler, og foregår i videst mulig omfang efter godt landmandsskab, hvilket vil sige at der tages hensyn til naboer, byområder osv. således udbringning ikke giver anledning til unødige gener.

Det fremgår af kapacitetserklæringen (bilag 6) at der i fremtidig drift bliver over 9 mdr. opbevaringskapacitet når gyllebeholderen på Svanstrup 5 er opført.

Vi vurderer, at der er taget tilstrækkelig hensyn til omkringboende, så at gødningshåndtering og -opbevaring ikke er til væsentlig gene for omgivelserne.

Vi vurderer, at de anvendte udbringningsteknikker og opbevaring af husdyrgødningen lever op til BAT.

#### 4.2.2. Spildevand

Spildevand fra produktionen udgøres af drikkevandsspild, ensilagesaft/restvand fra ensilageplads samt vand fra vask af stalde og maskiner. Mængden af spildevand forventes at ændre sig, som det ses i tabellen.

Spildevandstyper	Nudrift (m <sup>3</sup> /år)	Ansøgt drift (m <sup>3</sup> /år)	Afledes til
Rengøringsvand, drikkevandsspild mv.	ca. 504 m <sup>3</sup>	ca. 754 m <sup>3</sup>	Gylle
Vask af maskiner	ca. 50 m <sup>3</sup>	ca. 50 m <sup>3</sup>	Gylle
Kalvehytter	Ca. 140 m <sup>3</sup>	0	Gylle
Restvand/ensilagesaft til udsprinkling fra befæstede arealer	1890	ca. 2100 m <sup>3</sup>	Beholder til overfladevand i ansøgt drift

Det fremgår af ansøgningen at vand fra ensilagepladsen sprinkles ud i ansøgt drift. Ved etablering af ensilageplads, asfaltering af vej mm sikres via betonvulster og korrekte faldforhold, at vand fra ensilagepladsen og øvrige områder, der er kontamineret med foderrester mm, ikke udledes sammen med rent overfladevand.

Det fremgår af ansøgningen, at der etableres en tank til opsamling af ensilagesaft og restvand fra ensilagepladsen.

Det fremgår af ansøgningen, at drænkanalen umiddelbart øst for ensilagepladsen rørlægges.

Afledning af husspildevand, tagvand fra driftsbygninger og overfladevand til grøft eller vandløb samt nedsvivning er ikke omfattet af denne godkendelse, men kræver særskilt tilladelse.

Der stilles vilkår til indretning og drift af udsprinklingsanlægget og vilkår til at drænkanalen skal rørlægges inden ensilagepladsen tages i brug. Vilkårene vurderes at sikre forsvarlig håndtering af ensilagesaft og restvand.

Vi vurderer, at spildevandsforholdene er forsvarlige.

#### 4.2.3. Transport

Størstedelen af transporterne er af foder, mælk og gylle. Antallet af transporter forventes at ændre sig, som det ses i tabellen.

Transporter	Før antal/år	Efter antal/år
Gyllekørsel/dybstrøelse	298	320
Malketransporter	365	365
Grovfoder	230	385
Øvrige	99	102
I alt	992	1172

Landbruget har visse behov for transport, som skal tilgodeses.

På baggrund af ovenstående vurderes det, at der er taget tilstrækkeligt hensyn til omkringboende og miljøet, således at transporterne ikke er til væsentlig gene for omgivelserne eller udgør en unødigt risiko for miljøet.

#### 4.2.4. Driftsforstyrrelser og uheld

Den største risiko for omgivelserne er uheld med gylle. Enten sprængning af beholder eller uheld i forbindelse med håndtering af gylle. Endvidere kan der ske uheld ved pumpning af gylle fra staldanlæg til fortank. Der er indført procedurer og foretaget diverse foranstaltninger for at begrænse uheld og omfanget af eventuelle uheld.

Det fremgår af ansøgningen at:

*Pumpning af gylle fra gyllebeholder sker under opsyn. Ved pumpning af gylle fra forbeholder til gyllebeholder aktiveres en kontakt i stalden. Der er mulighed for at afbryde pumpning via en kontakt på forbeholderen. Det tjekkes løbende, om der er plads i gyllebeholderen før overpumpning. Forbeholderen er placeret i et niveau i forhold til gyllekanalerne, så det ikke er muligt at få overløb fra forbeholderen. Der er ingen faste rør eller pumper til overpumpning af gylle fra gyllebeholder til gyllevogn. Der er heller ikke spjæld mellem forbeholder og gyllebeholder.*

*Skulle uheldet være ude, og gyllebeholderen bryder sammen eller overfyldes ved en fejl, og gyllen løber ud, er der udarbejdet en beredskabsplan, som der vil blive fulgt, for at mindske eller hindre skader på den omgivende natur. Gyllebeholderen er omfattet af 10-årsbeholderkontrolordningen, og eventuelle fejl og mangler udbedres løbende.*

*Der er etableret overfyldsalarm på dieseltank og påfyldning sker under opsyn. Påfyldningspistol er forsynet med automatisk lukkemekanisme.*

*I tilfælde af uheld ved gyllepumpning, afhængig af mængde, etableres jordvold som sikrer mod afstrømning samt slamsluger rekvireres.*

*Evt. spild af diesel opsamles med kattedrus.*

For at minimere risikoen for forurening i forbindelse med den almindelige daglige drift stilles der vilkår til håndtering af brændstof og vilkår om sikring af afløb.

Der er udarbejdet en beredskabsplan så der sikres en effektiv standsning af og oprydning efter eventuelle uheld.

Vi vurderer at der er taget tilstrækkelige hensyn til omgivelserne ved håndtering af husdyrgødning, affald og brændstof.

#### 4.2.5. Støj

I ansøgningen er oplyst følgende om støj:

- Der er ikke foretaget nogen særlige tiltag for at dæmpe støjkluder. Vakuumpumpe og kompressor står udendørs under halvtag. Der er meget langt til nærmeste nabobeboelse.
- Virksomhedens bidrag til trafikstøjen i området vurderes at være begrænset i forhold til den samlede trafikbelastning og ændres ikke væsentlig som følge af ansøgningen.

Tønder Kommune har ikke registreret klager over støj fra husdyrbruget.

For at sikre de nærmeste nabobeboelser mod væsentlige støjgener stilles vilkår om det maximale bidrag til den samlede belastning.

Under forudsætning af, at vilkårene overholdes, vurderes det, at der tages tilstrækkelige støjmæssige hensyn til omgivelserne.

#### 4.2.6. Skadedyr

I ansøgningen er oplyst følgende om fluer og skadedyr:

*Der vil på ejendommen blive foretaget en effektiv fluebekæmpelse i overensstemmelse med de nyeste retningslinjer fra Aarhus Universitet, Institut for Agroøkologi.*

*Opbevaring af foder sker på sådan en måde, at risiko for tilhold af skadedyr (rotter m.v.) minimeres. I øvrigt holdes ejendommen ryddelig og evt. foderspild m.v. opsamles med det samme.*

*Ved fluegener bekæmpes med rovfluer.*

*God gødningshåndtering og en generel god staldhygiejne med fjernelse af gødnings- og foderrester sikrer, at der kun er minimalt med fluer.*

*Der forefindes en kommunal samt privat (Mortalin) foranstaltning mod rotter. Rotter bekæmpes med rottegift udlagt i kasser. Kasser med gift tilses 5 gange årligt samt ved henvendelse.*

Der er stillet vilkår om hygiejneniveau og bekæmpelse så risiko for tilhold af skadedyr reduceres.

Det vurderes, at husdyrbruget sørger for god staldhygiejne, forsvarlig foderopbevaring, fjernelse af affald, foder og gødningsrester, så skadedyrsangreb forebygges.



#### 4.2.7. Kemikalier og pesticider

Der findes ingen pesticider eller sprøjteudstyr på ejendommen, da den drives økologisk.

#### 4.2.8. Olie og brændstof

I ansøgningen er oplyst følgende om olie og brændstof:

- Opbevaring af diesel / fyringsolie sker i en typegodkendt beholder, som står overdækket på fast og tæt bund, således at spild kan opsamles, og at der ikke er mulighed for afløb til jord, kloak, overfladevand eller grundvand.
- Olietanken står på fast bund. Spildolie opbevares på anden ejendom.
- Tankning af diesel sker på en plads med fast og tæt bund, således at der ikke er mulighed for afløb til jord, kloak, overfladevand eller grundvand.
- I forbindelse med at der bliver bygget et nyt foder-påslag, ønskes dieseltanken flyttet hertil. Den står pt. I den eksisterende foderlade, som nedrives.

For at undgå olieforurening, er der stillet vilkår om, at påfyldningspistol for olie skal være forsynet med automatisk lukkemekanisme og at brændstofftanke skal stå på fast og tæt bund, så spild kan opsamles. Selve tankningen skal foregå på fast tæt bund.

På den baggrund vurderer vi at håndtering og opbevaring af olie og brændstof på ejendommen er tilstrækkelig til at sikre mod forurening af miljøet ved uheld.

#### 4.2.9. Ensilage

Ansøger har oplyst følgende om ensilage:

- Ensilage opbevares på ny ensilagesiloplad nord for den eksisterende gyllebeholder.
- De eksisterende plansiloer fjernes.
- Der bygges ny ensilageplads på 3000 m<sup>2</sup>
- Det tilstræbes, at der ikke er markstakke i den fremtidige drift.
- Håndtering af ensilage vil ske således, at eventuelle lugt- og fluegener for nabobeboelser minimeres. Endvidere vil håndteringen sikre, at risiko for tab af næringsstoffer til omgivelserne minimeres.
- Såfremt der er ensilagestakke, der ikke placeres på fast bund med afløb til opsamlingsbeholder, vil de højst være placeret på samme sted i 24 måneder. Der vil derefter gå 5 år, før ensilagen igen placeres på samme sted.
- Kasseret ensilage fra ensilagepladser eller –siloe vil blive fjernet løbende og opbevaret overdækket med plast eller lignende for at forhindre lugtgener.

På baggrund af ansøgers oplysninger og afstanden til nabobeboelser vurderes der ikke at være behov for at stille vilkår til opbevaring og håndtering af ensilage.

#### 4.2.10. Foder

Ifølge referencedokumentet for bedste tilgængelige teknikker (BREF), der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion, anses følgende tiltag for at være BAT mht. foder: Anvendelse af foderplaner tilpasset dyrenes behov,

foderanalyser samt mineralblandinger med lavt fosforindhold. Tønder Kommune vurderer, at ovenstående tiltag også er BAT for kvægfodring.

I ansøgningen er oplyst følgende om fodring:

- Foderplanen udarbejdes i samarbejde med konsulent og med anvendelse af nyeste viden indenfor kvægfodring. Herved optimeres fodringen så unødigt forbrug af råvarer undgås.
- Der tages analyser af grovfoder og foderplanen afpasses grovfoderets sammensætning og kvalitet. Foderproduktion og indkøb af foder sker på grundlag af foderplanlægning.
- Den aktuelle mælkeydelse anvendes til foderoptimering.
- Effektiv og præcis fodring reducerer ammoniumindholdet i gødningen mere end indholdet af organisk kvælstof. Ammonium er kilden til ammoniakfordampning, og derfor vil en relativt større reduktion i ammoniumindholdet end i total-N indholdet medføre en større reduktion i ammoniakfordampningen end en total N-reduktion tilsiger.
- Det er fravalgt at ændre på indholdet af råprotein til kærne, da der er stort indhold af græs i grovfoderrationen.

Det fremgår af ansøgning at græsmarksafgrøder udgør over 25 % af totalrationen for malkekøer og opdræt. Det generelle ammoniakreduktionskrav er derfor reduceret til 15 % af ammoniakemissionen. Der stilles vilkår til fastholdelse af et stort indhold af græs i grovfoderrationen.

Vi vurderer, at det ansøgte lever op til BAT med hensyn til fodring, og at der ikke er baggrund for at stille yderligere vilkår om anvendelse af BAT på foderområdet.

#### 4.2.11. Lys

I ansøgningen er oplyst følgende om lys:

- Der er lys i staldene døgnet rundt, dog med reduceret mængde om natten (natsænkning).
- Der vil være udendørs belysning omkring driftsbygningerne. Disse lys vil blive styret af bevægelsessensorer eller timer.

Afstanden til nærmeste nabobeboelse fra de nye staldanlæg overstiger 600 meter. Den nye velfærdsstald er placeret i læ af de eksisterende bygninger og den nye kvie- og kalvestald har åbning som ikke er synlig fra nærmeste nabobeboelser. Derfor vurderes det, at naboerne ikke vil blive generet af lys.

På baggrund af ovenstående vurderes udvidelsen ikke at medføre væsentlige lysgener for omkringboende.

#### 4.2.12. Husdyrbrugets ophør

I ansøgningen er oplyst følgende:

Hvad angår ophør af driften af husdyrbruget vil der blive sikret, at de nødvendige foranstaltninger for at undgå forureningsfare foretages, og at stedet bringes tilbage i tilfredsstillende tilstand. Her tænkes der på bortskaffelse af oplagret husdyrgødning, affald, maskiner og andet materiel. Såfremt der på ophørstidspunktet måtte være gyllebeholdere,

der er opført uden tilknytning til det hidtidige bebyggelsesareal, vi gyllebeholderen blive fjernet, når den ikke længere er i drift.

Ansøgers beskrivelse vurderes at dække de krav der jf. Husdyrgødningsbekendtgørelsen skal stilles til oprydning ved ophør. De beskrevne foranstaltninger fastholdes med vilkår.

#### 4.2.13. Ammoniak

##### BAT-niveau

Tønder Kommune har fastlagt et BAT-emissionsniveau på 3100 kg N/år ud fra "Vejledende emissionsgrænseværdier opnåelige ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT)" samt ud fra NMKN's praksis vedr. "hyppig skrab" på fast gulv. Beregningen fremgår af scenarieberegning skema 106811.

##### BAT-redegørelse

Ansøgeren har benyttet følgende tiltag for at opnå BAT-niveau:

- Etablering af fast gulv med 2 % hældning mod dræn i midten samt skrab hver anden time i den nye velfærdsstald.
- Det faste gulv i eksisterende kostald skrubes mindst hver anden time. "Hyppig skrab" medfører en ammoniak reduktion på 20 % jf. NMKN's praksis.

##### Alternativt:

- Etablering af fast gulv med 2 % hældning mod dræn i midten samt skrab hver anden time i den nye velfærdsstald.
- Fast overdækning på gyllebeholderen. (Bemærk etablering af fast overdækning kræver dispensation fra fortidsmindebeskyttelseslinje)

Det fremgår af ansøgningen, at den samlede ammoniakemission fra husdyrbruget udgør 3159 kg N/år ved anvendelse af "hyppig skrab". Ved etablering af fast overdækning på gyllebeholderen udgør den samlede ammoniakemission fra husdyrbruget 3175 kg N/år.

##### BAT-vurdering

Idet ammoniakemissionsniveauet for det ansøgte projekt kun er marginalt højere (59 eller 75 kg N/år) end det fastlagte BAT-niveau, vurderer vi at projektet lever op til bedste tilgængelige teknik.

For at sikre at BAT-niveauet overholdes er der stillet vilkår til fastholdelse af de tiltag ansøger har valgt for at overholde BAT.

Det generelle ammoniakreduktionskrav på anlægget.

Det fremgår af ansøgningen at det generelle krav om reduktion af ammoniaktab fra stald og lager er opfyldt.

Kravet er opfyldt ved brug af de tiltag der fremgår af BAT-redegørelsen og ved at græsmarksafgrøder udgør mindst 25 % af foderrationen.

Ammoniakfølsom natur<sup>3</sup> (kategori 1, 2 og 3).

Nærmeste kategori 1 natur, som omfatter ammoniakfølsomme naturtyper inden for habitatområder, ligger ca. 5 km øst for anlægget. Det drejer sig om Sølsted Mose. Der er foretaget en ammoniakdepositionsberegning på

dette område, som viser at totaldepositionen fra husdyrbruget udgør 0,0 kg N/år. Dermed er den nedre grænse på maksimalt 0,2 kg N/år overholdt.

Nærmeste kategori 2 natur, som omfatter ammoniakfølsomme naturtyper uden for habitatområder, ligger ca. 3,5 km vest for anlægget. Det drejer sig om et surt overdrev og en hede ved Decca-stationen i Højer. Der er foretaget en beregning af ammoniakdepositionen på dette område, som viser at totaldepositionen fra husdyrbruget udgør 0,0 kg N ha/år og dermed ikke overstiger de lovmæssige 1,0 kg N ha/år.

Nærmeste kategori 3 natur, ligger ca. 650 m nordøst for anlægget. Kategori 3 natur omfatter øvrige ammoniakfølsomme naturtyper, som ikke er omfattet af kategori 1 eller 2. Det er bl.a. heder, moser og overdrev omfattet af naturbeskyttelseslovens<sup>4</sup> § 3 og ammoniakfølsomme skove. Der er foretaget en beregning af ammoniakdepositionen på dette område, som viser at merdepositionen fra husdyrbruget ikke overstiger de lovmæssige 1,0 kg N ha/år.

Beskyttelsesniveauet for ammoniakdeposition er derfor overholdt.

Ammoniakdeposition på Natura 2000-områder:

Kogsbøl og Skast Mose er udpeget som fuglebeskyttelsesområde og er dermed Natura 2000-område.

Beregninger viser, at ammoniakdepositionen fra husdyrbruget til nærmeste ammoniakfølsomme område i mosen udgør 0,2 kg N ha/år totalt og at merdepositionen er 0,0 kg N ha/år.

På baggrund af beregningerne vurderer vi, at det ansøgte projekt ikke kan få negativ virkning på Natura 2000 området, herunder de arter og naturtyper, som området er udpeget for at beskytte.

Vi vurderer også, at det ansøgte projekt ikke i kumulation med andre projekter vil få negativ virkning på udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområdet som følge af ammoniak.

Tønder Kommune konkluderer, at det efter habitatbekendtgørelsen ikke er nødvendigt at foretage en miljøkonsekvensvurdering.

Ammoniakdeposition fra anlægget på områder omfattet af NBL § 3 Indenfor en afstand af 500 m til anlægget på Trøjborgvej 21, ligger der 10 områder, der er beskyttet efter NBL § 3.




It-ansøgningssystemets beregninger viser, at merdepositionen ikke overstiger 1,0 kg N ha/år på nogen af naturområderne.

Vi vurderer derfor, at der ikke vil ske en tilstandsændring af naturområderne, som følge af udvidelsen af husdyrbruget.

#### 4.2.14. Lugt

Der er foretaget en beregning af lugten efter henholdsvis den nye lugtvejledning og FMK-vejledningen<sup>5</sup>. Geneafstanden fastsættes i hvert enkelt tilfælde på baggrund af den længste geneafstand beregnet efter de to vejledninger.

Tabel: Resultat af lugtberegning

Bebyggelse	Kumu- lation	Model	Ukorrigeret	Ukorrigeret	Korrigeret	Korrigeret	Vægtet gennemsnits- afstand	Bort- screenet	Genekriterie overholdt
			geneafstand (ansøgt)	geneafstand (nudrift)	geneafstand (ansøgt)	geneafstand (nudrift)			
+  nr 14	0	FMK	90,24	75,52	90,24	75,52	745,85	Ja	Ja
+  Idrætsanlæg Visby	0	NY	203,41	154,90	183,06	139,41	2.009,14	Ja	Ja
+  Visby	0	NY	302,26	207,75	287,14	197,36	1.658,13	Ja	Ja

Beregningen viser, at der inden for genekriteriet på 15 OU/m<sup>3</sup> ikke ligger enkeltboliger, og at der inden for genekriteriet på 7 OU/m<sup>3</sup> ikke ligger hverken samlet bebyggelse i landzone eller områder, der i en lokalplan er udlagt til boligformål, blandet bolig og erhverv eller til offentlige formål med henblik på beboelse, institutioner eller lignende. Ligeledes viser beregningerne, at der inden for genekriteriet på 5 OU/m<sup>3</sup> ikke ligger nogen byzone eller sommerhusområder.

Ejendomme med landbrugspligt er ikke omfattet af det generelle beskyttelsesniveau. Det vil sige, at de ikke indgår i vurdering af, om der ligger enkeltboliger eller samlet bebyggelse inden for de beregnede geneafstande.

Nærmeste bolig uden landbrugspligt, der ikke ejes af ansøger, er Trøjborgvej 26, der ligger ca. 600 m nord for den nye kvie- og kalvestald.

Tønder Kommune har ikke registreret klager over lugt fra husdyrbruget.

For at begrænse lugtgener stilles der vilkår om, at der ikke må opbevares dybstrøelse i markstak inden for 100 m fra beboelser.

Under forudsætning af, at vilkår overholdes, vurderer vi, at der er taget tilstrækkelige hensyn til de omkringboende.

#### 4.2.15. Støv

Den største kilde til støvgenerne skønnes at være interne transporter, håndtering af foder og halm.

Vi vurderer, at de omkringboende er tilstrækkeligt sikret mod væsentlige daglige støvgener, og at støv kun i sjældne tilfælde f.eks. i forbindelse med høst vil give anledning til gener uden for ejendommen. Der stilles derfor ingen vilkår.

## 4.3. Bilag I og IV-arter

### 4.3.1. Bilag I arter

Trøjborgvej 21 ligger ikke i fuglebeskyttelsesområde. Nærmeste fuglebeskyttelsesområde er Kogsbøl og Skast Mose ca. 1 km vest for ejendommen.

Det vurderes på den baggrund, at projektet ikke vil kunne påvirke bilag I arter.

### 4.3.2. Bilag IV arter

I habitatdirektivets bilag IV er opført en række dyre- og plantearter, som skal ydes streng beskyttelse overalt i deres naturlige udbredelsesområde, også uden for de udpegede habitatområder. Det indebærer for dyrearternes vedkommende blandt andet, at yngle- og rasteområder ikke må beskadiges eller ødelægges, og for planternes vedkommende blandt andet, at arterne ikke må indsamles, plukkes eller ødelægges.

Der foreligger ikke konkrete feltobservationer af bilag IV arter i projektområdet eller i den umiddelbare nærhed af de nye anlæg. Der er ikke indberettet observationer til [www.naturdata.dk](http://www.naturdata.dk) om observationer i projektområdet eller dets umiddelbare nærhed.

Alle arter af flagermus er på habitatdirektivets bilag IV, og der er sandsynligvis flagermus i området. Foderladen, der ønskes nedrevet kan benyttes af flagermusene i sommertiden. Dette vurderes dog ikke at være problematisk, idet der er andre bygninger som umiddelbart vil kunne bruges af flagermusene. I vinterperioden vil foderladen være uegnet, selv om dyrene kunne komme ind. Samlet vurderes det, at nedrivning af foderladen ikke har nogen nævneværdig værdi for områdets bestand af flagermus, og derfor er der ingen indvendinger i forhold til naturbeskyttelsesdirektiverne.

Det vurderes på den baggrund, at projektet ikke vil medføre, at væsentlige yngle- og rasteområder for bilag IV arter beskadiges eller ødelægges.

## 4.4. ALTERNATIVE MULIGHEDER

Den ansøgte placeringen er valgt efter nøje overvejelser - dels efter dialog med Tønder Kommune og dels på baggrund af ønsker fra og dialog med Slots- og Kulturstyrelsen.

Placeringen er valgt ud fra landskabelige hensyn og ud fra hensyn til Fortidsmindet.

Vi vurderer på den baggrund, at husdyrbruget kan miljøgodkendes på baggrund af oplysningerne om indretning og drift.



## 5 HØRINGER

I de høring

Ansøgningen blev annonceret på <https://dma.mst.dk/> den 4. juli 2017.

Høring af parter, naboer og andre berørte

Tønder Kommune vurderer, at dem som skal høres i sagen, er ansøger og ejere/lejere af bebyggelse, der ligger inden for lugtkonsekvenszonen på 355 meter. De har derfor modtaget et brev om projektet og fået mulighed for at sende bemærkninger ind.

Tønder Kommune har derudover vurderet, om der er naboer, der skal orienteres om sagen. Naboer i husdyrlovens forstand defineres som ejere af ejendomme, der matrikulært grænser op til den ejendom, hvorpå anlægget er beliggende. Naboer skal orienteres, med mindre kommunen skønner, at det der er søgt om, har underordnet betydning for naboen. Det er kommunens opfattelse, at såfremt der på de tilstødende matrikler ikke er bebyggelse på både husdyrbrugets og naboens matrikel, så har det ansøgte som udgangspunkt underordnet betydning. Derfor er kun naboer med beboelse indenfor lugtkonsekvenszonen blevet hørt.

Nabo- og partshøringen har ikke givet anledning til bemærkninger.

## 6 KLAGEVEJLEDNING

Hvis du ønsker at klage over denne afgørelse, kan du klage til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Bemærk at klagenævnet 1. februar 2017 har skiftet navn, så der kan være flere steder, hvor det stadig står navngivet som Natur- og Miljøklagenævnet. Du klager via Klageportalen, som du finder et link til på forsiden af [www.nmkn.dk](http://www.nmkn.dk). Klageportalen ligger på [www.borger.dk](http://www.borger.dk) og [www.virk.dk](http://www.virk.dk). Du logger på [www.borger.dk](http://www.borger.dk) eller [www.virk.dk](http://www.virk.dk), ligesom du plejer, typisk med NEM-ID. Klagen sendes gennem Klageportalen til den myndighed, der har truffet afgørelsen. En klage er indgivet, når den er tilgængelig for myndigheden i Klageportalen. Når du klager, skal du betale et gebyr på 900 kr. som privatperson og 1.800 kr. som virksomhed eller organisation (2016-niveau). Du betaler gebyret med betalingskort i Klageportalen.

Miljø- og Fødevareklagenævnet skal som udgangspunkt afvise en klage, der kommer uden om Klageportalen, hvis der ikke er særlige grunde til det. Hvis du ønsker at blive fritaget for at bruge Klageportalen, skal du sende en begrundet anmodning til den myndighed, der har truffet afgørelse i sagen. Myndigheden videregiver herefter anmodningen til Miljø- og Fødevareklagenævnet, som træffer afgørelse om, hvorvidt din anmodning kan imødekommes.

Klagen skal være modtaget senest tirsdag den 17. juli 2018

Du kan vælge at få denne afgørelse prøvet ved domstolen. Retssagen skal være anlagt inden 6 måneder fra den dag, afgørelsen er meddelt.

Idet tilladelsen omfatter byggeri uden tilknytning til eksisterende bebyggelse, må den ikke udnyttes før klagefristen er udløbet, og en klage vil have opsættende virkning, med mindre Miljø- og Fødevareklagenævnet bestemmer andet.

## 7

### BILAG

Bilag 1: Situationsplan

Bilag 2: Dispensation til byggeri på fortidsmindet "Trøjborg Slotsruin"

Bilag 3: Dispensation til etablering af ensilageplads indenfor fortidsmindebeskyttelseslinje.

Bilag 4: Byggeblad ensilageplads

Bilag 5: Byggeblad udsprinkling

Bilag 6: Kapacitetserklæring

## 8 REFERENCER

---

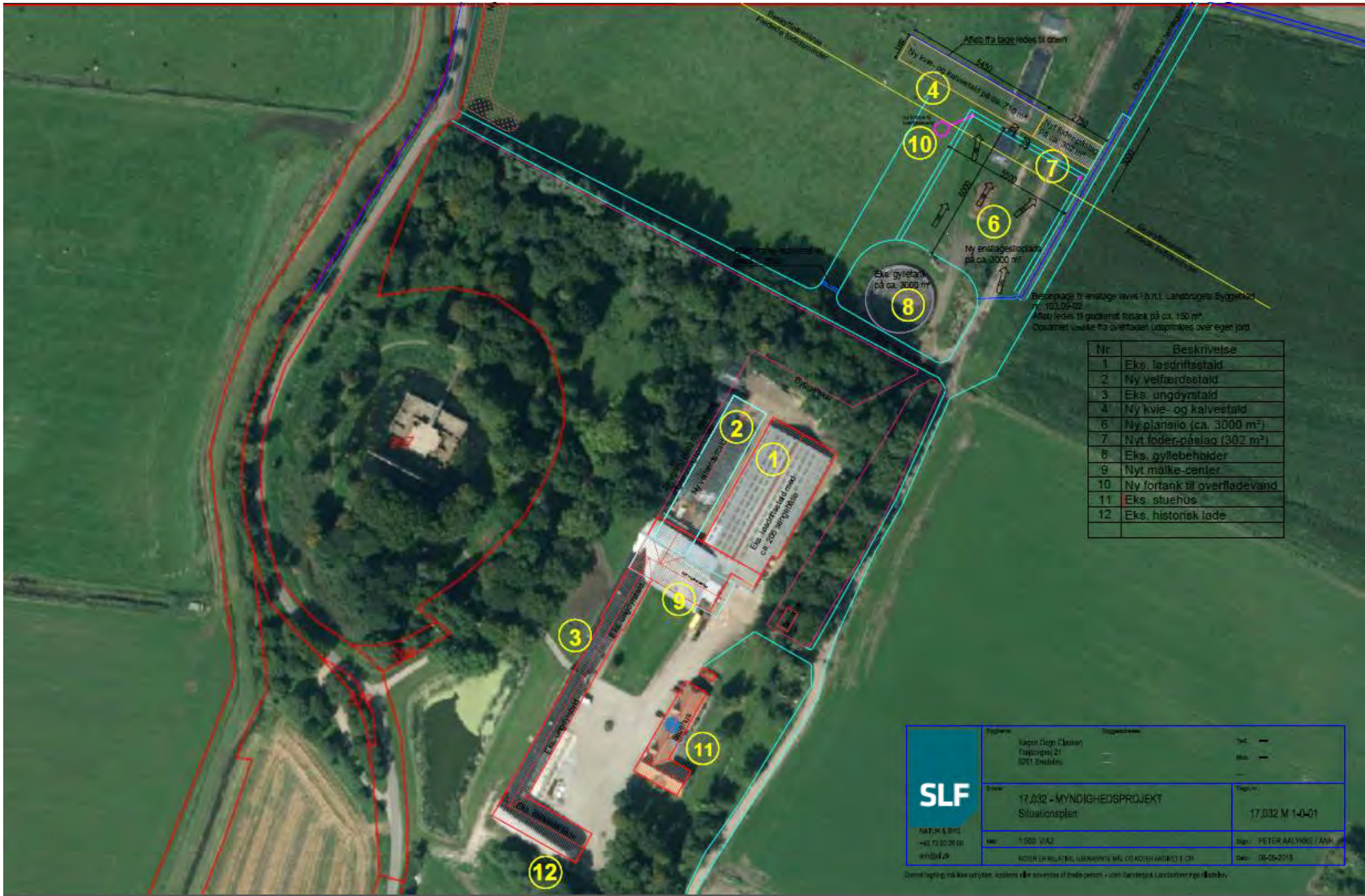
<sup>1</sup> Lovbekendtgørelse nr. 442 af 13-05-2016 af lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug, med seneste ændringer

<sup>2</sup> Bekendtgørelse nr. 926 af 27-06-2016 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter

<sup>3</sup> Bekendtgørelse nr. 916 af 28-02-2017 om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug, bilag 3.

<sup>4</sup> Lovbekendtgørelse nr. 121 af 26-01-2017 af lov om naturbeskyttelse, med seneste ændringer

<sup>5</sup> Vejledende retningslinjer for vurdering af lugt og begrænsning af gener fra stalde, udgivet af FMK, 2. udgave



Nr	Beskrivelse
1	Eks. løgdriftstald
2	Ny velfærdstald
3	Eks. ungdyrstald
4	Ny kvie- og kalvestald
6	Ny plænsilo (ca. 3000 m <sup>2</sup> )
7	Nyt foder-påslag (300 m <sup>2</sup> )
8	Eks. gyllebeholder
9	Nyt malke-center
10	Ny fortank til overflødevand
11	Eks. stuehus
12	Eks. historisk lade

<p>AKTUEL &amp; BYG +45 73 20 28 00 sml@slf.dk</p>	<p>Bygherre: <b>Ragnor Olsen, Glænserupvej 21, 5261 Brædstrup</b></p> <p>Bygherrens repr.: _____</p>	<p>Tegn.: _____</p> <p>Mod.: _____</p>
	<p>Projekt: <b>17_032 - MYNDIGHEDSPROJEKT Situationsplan</b></p>	<p>Tegn.nr.: <b>17_032 M 1-0-01</b></p>
	<p>Skala: <b>1:500 VIA2</b></p> <p>KOTEER ER RELATIVE UDENOMME MÅL OG KOTEER ANGIVET I CM</p>	<p>Sign.: <b>PETER AALYNGE / ANK</b></p> <p>Dato: <b>08-05-2019</b></p>

Denne tegning må ikke udnyttes, kopieres eller anvendes af tredje person uden Skovstyrelsens skriftlige tilladelse.

Sønderjysk Landboforening  
Billundvej 3  
6500 Vojens  
Att. Peter Aalykke Jensen

**Slots- og Kulturstyrelsen  
Afdeling Nykøbing Falster**

Fejøgade 1  
4800 Nykøbing Falster  
Telefon 33 95 42 00

post@slks.dk  
www.slks.dk

07. december 2017  
Jour.nr.: 17/05721-18

## **Dispensation til større ombygning af driftsbygninger på Trøjborg Voldsted.**

Slots- og Kulturstyrelsen har behandlet jeres ansøgning om dispensation til ændring i tilstanden af det fredede fortidsminde Trøjborg Voldsted, fred.nr 4104:43, matrikel 267, Visby Ejerlav, Tønder Kommune. Ansøgningen er indsendt med fuldmagt fra ejer Søren Degn Clausen.

### **Afgørelse**

Slots- og Kulturstyrelsen giver hermed dispensation til det ansøgte projekt, som beskrevet i denne afgørelse.

Afgørelsen gives på følgende vilkår:

- At alt anlægsarbejde skal foregå under størst mulig hensyntagen til det fredede fortidsminde. Det medfører bl.a., at ethvert gravearbejde på stedet skal indskrænkes til kun det absolut nødvendige.
- At eventuelle skader på fortidsmindet, opstået i forbindelse med arbejdet, skal reetableres med regning til ejer.

*Arkæologisk arbejde:*

- At det arkæologiske museum, Museum Sønderjylland, foretager en arkæologisk sonderende undersøgelse, inden ethvert gravearbejde på fortidsmindet. Museet skal med særlig opmærksomhed og grundighed registrere evt. fremkomne historiske/arkæologiske spor. Den arkæologiske undersøgelse, overvågning og afrapportering af arbejdet på det fredede fortidsminde, sker med direkte afregning til den anlægsansvarlige, og den endelige beretning sendes direkte til Slots- og Kulturstyrelsen. Beretningen skal forelægge senest 12 måneder efter undersøgelsen er afsluttet.
- At der foretages bygningsarkæologisk undersøgelse/registrering af historiske bygningsdele inden disse fjernes. Dette arbejde udføres under



samme vilkår, som de øvrige arkæologiske undersøgelser på stedet.  
Niveauet for denne registrering aftales mellem Slots- og Kulturstyrelsen og Museum Sønderjylland.

- At museet i øvrigt overvåger med anlægsarbejdet.

#### *Materialer og byggeteknisk:*

- At der ved eventuel kørsel med tunge maskiner, kraner og lignende, uden for de støbte/befæstede arealer, benyttes køreplader for at undgå trykskader på fortidsmindet.
- At de moderne driftsbygningers udvendige facade mod slotsruinen, i opbygning og materialevalg, er i overensstemmelse med udtrykket i de historiske driftsbygninger på stedet. Det indbefatter, at den nye facade på den nye velfærdsstald, ud mod slotsruinen opføres i røde teglsten af samme farve, type og brænding, som den eksisterende mur af de ældre driftsbygninger mod slotsruinen. Ligeledes anvendes den samme skiftestruktur og mørtelfarve.
- At de moderne driftsbygninger, får en udvendig facade mod adgangsvejen via gårdspladsen, som i opbygning og materialevalg er i overensstemmelse med udtrykket i de historiske driftsbygninger på stedet. Den nye mur skal så vidt muligt ligne den gamle. Det indbefatter, at facade og gavl på det nye malkecenter ud mod gårdspladsen opføres i røde teglsten, af samme farve, type og brænding, som den eksisterende facade på de ældre driftsbygninger på stedet. Ligeledes anvendes en skiftestruktur og mørtelfarve, som svarer til den eksisterende bygning. Antallet og placeringen af vinduer og døre i muren, samt opmuring omkring disse, svarer til den eksisterende bygning. I det omfang det er muligt, genanvendes de oprindelige teglsten.
- At der så vidt muligt bygges på eksisterende fundamenter.
- At anlægsarbejdet løbende må tilpasses det fredede fortidsminde.
- At faste konstruktioner fremkommet under terræn, ikke må fjernes.
- At bygningernes areal og højder ikke overskrider de i materialet af 28. november 2017 angivne mål.

Denne dispensation fritager ikke ansøger fra at søge tilladelse eller dispensation fra anden lovgivning

Afgørelsen kan påklages til Miljø- og Fødevarerklagenævnet af ansøger eller andre klageberettigede. Klagefristen er 4 uger efter modtagelsen af afgørelsen. Klagevejledning findes sidst i dette brev.

## **Begrundelse**

Slots- og Kulturstyrelsen har vurderet det ansøgte og giver dispensation til det endelige projekt jf. bilag til dispensationsansøgning af 24. november 2017 med tillæg om materialevalg af 29. november 2017. Dispensationen gives med henvisning til, at der ifølge Museumslovens § 29 j, stk. 1 kun i særlige tilfælde kan dispenseres til ændringer

af fredede fortidsminder, og at det er styrelsens vurdering, at der her er tale om et helt særligt tilfælde, hvor der tages markante hensyn til fortidsmindet.

Grundet fortidsmindets unikke karakter kan tilsvarende dispensation ikke forventes i tilsvarende sag, og det er ikke givet, at der kan gives lignende dispensationer i fremtiden.

Ombygningen af de, i alt 2150 m<sup>2</sup>, vil medføre en mindre reduktion i det samlede bebyggede areal på ladegårdsbanken med cirka 270 m<sup>2</sup>, mens den samlede bygningsmasse under tag forøges med cirka 780 m<sup>2</sup>.

Hvor bebyggelsen under tag forøges, er der på nuværende tidspunkt tale om bebyggelse af meget rustik karakter, som jf. ovenstående vilkår fremadrettet vil blive afskærmet mod slotsbanken. Den nuværende betonfacade udskiftes med en facade i rød grundmur af samme type og struktur, som de historiske driftsbygninger på stedet.

Det er afgørende for dispensationen til ombygningerne, at facaderne afstemmes i forhold til de historiske driftsbygninger på stedet (se figur 7), og at den nye mur skærmer for de bagvedliggende tekniske anlæg. Styrelsen har i afgørelsen lagt vægt på, at murværket i den eksisterende facade mod gårdspladsen (se figur 5) er i meget dårlig stand, og kræver gennemgribende reparationer.

Den sonderende arkæologiske undersøgelse og overvågning af arbejdet, sikrer at ombygningerne ikke kommer i konflikt med faste konstruktioner under jorden, at der så vidt muligt bygges på eksisterende fundamenter, og at byggeriet i øvrigt tilpasses fortidsminderne – og ikke omvendt.

Vilkåret om bygningsarkæologi sættes med udgangspunkt i en formodning om, at de gamle driftsbygninger er opført med afsæt i et ældre gårdsanlæg fra 1500'tallet, med ombygninger i 1680, 1770 og 1870, og at data om denne bygning bør sikres gennem en bygningsarkæologisk registrering, inden den fjernes.

Landbrugsdriften på stedet har en historisk rod, som ansøgningen tager hensyn til, og dermed videreføres den fortælling der er på stedet.

### **Oplysninger om fortidsmindet**

Trøjborg nævnes første gang i 1347 da hertug Valdemar udsteder et brev på stedet, men voldanlægget er formentligt opført i perioden 1300 – 1350 (Trap X,2). Omkring 1580 ombygges den middelalderlige borg til et renæssanceslot. Voldanlægget rundt om slottet bibeholder imidlertid sit runde middelalderlige udtryk. Slottet nedrives i 1854 og fremstår i dag som en markant ruin.

Ladegårdsbanken er omgivet af snorlige renæssancevoldgrave, som endnu er delvist bevarede. De nuværende anseelige, grundmurede avlsbygninger på ladegårdsbanken

stammer i det væsentlige fra 1700'tallet, men er temmelig stærkt ombyggede. På prospektet fra 1588 ses, at de nuværende bygninger følger en langt ældre grundplan.

Bygningernes karakteristiske hovedform med de store tagflader er bevaret. Den lange flugt af stalde mod vest har portgennemkørsel til slotsruinen. Over for denne ligger stuehuset, opført omkring 1780. Mens gårdens øvrige længer i dag står i rødt grundmurværk, fremstår stuehuset pudset og malet.

Voldstedet inklusiv ladegårdsbanken er tinglyst fredet den 3. januar 1986.



*Fig. 1 Ladegårdsbanken med bygninger til det i 1588 nyombyggede Trøjborg slot, set fra sydøst. Udsnit af stik med prospekt af Tønder i Braunius' Theatrum urbium. Den midterste og østlige længe af ladegårdsanlægget (i forgrunden) samt bygningerne syd for er i dag helt fjernede, mens de øvrige bygninger angiveligt er ombygget på samme sted.*

## Baggrund for sagen og forløb

Den 27. juli 2017 ansøger miljørådgiver Peter Aalykke Jensen på vegne af ejer Søren Degn Clausen om dispensation fra museumslovens § 29 e til ændring af det fredede fortidsminde, Trøjborg Voldsted.

På den gamle ladegårdsbanke er idag en økologisk kvægbedrift i en blanding af gamle og nyere bygninger. Bygningerne på stedet er ligeledes hjem for den familie, som driver bedriften.

Den 27. juli 2017 ansøges der om dispensation til ændring af fortidsmindet. Der ansøges med henvisning til nye lovkrav til dyrevelfærd. I forhold til den økologiske produktion, er der behov for meget bedre forhold for de svage køer, samt ikke mindst de nykælvere der er på besætningen. Den primære motivation bag projektet er den vedtagne lov: *Lov om hold af kvæg og deres afkom LBK nr. 58 af 11. januar 2017*, hvor der specielt for ungdyrene er meget skærpede krav i forhold til, hvad der er muligt på ejendommen,

samt krav til arbejdsmiljø. Med en dispensation til de ansøgte ændringer kan bedriften på stedet fremtidssikres, således at der fortsat vil være liv i de gamle bygninger på ladegårdsbanken.

Det oprindelige projekt blev i udgangspunktet vurderet som en for omfattende ændring i tilstanden af fortidsmindet til at kunne godtgøre en dispensation fra museumsloven. Efter anmodning fra ansøger besigtiger repræsentanter fra Slots- og Kulturstyrelsen ejendommen den 19. oktober 2017. Med udgangspunkt i besigtigelsen og den efterfølgende dialog reducerer og tilpasser ansøger projektet til de historiske rammer på stedet.

### **Ansøgers projekt**

Det ansøgte vedrører to væsentlige delelementer, som der nedenfor redegøres for. Det ene er et nyt malkecenter, og det andet er en ny velfærdsstald. For at give plads til dette fjernes en eksisterende lade/stald, og den eksisterende plansilo ombygges.

Nødvendige belægningsfornyelser af de allerede belagte arealer kan gennemføres i det omfang, det ikke vedrører inddragelse af yderligere arealer.

*Eksisterende lade/stald på 1150 m<sup>2</sup> fjernes og erstattes af nyt malkecenter på 700 m<sup>2</sup> (se figur 2, 3, 4 nederst og 5). Af hensyn til bevaringen af ladegårdsbanken etableres en malkehøj i stedet for en malkegrav. I den forbindelse har bygherre tilstræbt at begrænse længden af bygningen, til det absolut nødvendige, for at malkehøjen ikke skal blive for stejl. Den nye bygning bliver dermed smallere end den eksisterende, mens den forlænges mod øst. Dette medfører, at cirka 70 m<sup>2</sup> af gårdspladsen inddrages til denne bygning. På de cirka 70 m<sup>2</sup> er der i dag delvist betonbelagt kørevej (se figur 5). Ellers har arealet fremstået ubebygget i nyere tid. En arkæologisk sonderende undersøgelse på dette sted kan med fordel udføres forud for byggearbejdets opstart med henvisning til, at anlægsarbejdet løbende må tilpasses det fredede fortidsminde, og at faste konstruktioner fremkommet under terræn ikke må fjernes.*

Bygningen opføres som nævnt i ovenstående vilkår. Muren vil være i teglsten af samme farve, type og brænding, som den eksisterende mur og vil i flere henseender blive som den eksisterende med undtagelse af, at den vil blive lidt højere end den eksisterende mur. Dette for at opnå den nødvendige frihøjde over malkehøjen. Dermed opnås en taghøjde meget lig den eksisterende lade ind mod gårdspladsen.

*Eksisterende plansilo på 1000 m<sup>2</sup> ombygges til velfærdsstald på 1180 m<sup>2</sup> (se figur 2, 3, 4 øverst og 6).. Den nye bygning bliver opført på samme sted som den eksisterende plansilo og vil i videst mulig udstrækning benytte eksisterende bygningsdele, således at gravearbejdet på dette sted reduceres til et minimum. Plansiloen fremstår i dag med en højde på cirka 2 meter, men med en samlet højde når denne er fyldt, som overstiger de to meter (se figur 6).*

Staldbyggeriet på dette sted afgrænses mod nord af den nuværende afgrænsning af plansiloen, som stopper ud fra det sted, hvor den eksisterende stald stopper. Mod syd bygges den nye stald sammen med den gamle staldbygning, på det sted hvor ovennævnte lade/stald fjernes.

Bygningen opføres som nævnt i ovenstående vilkår. Den vestlige facade mod vest mod slotsruinen, ændres på følgende måde: De eksisterende siloelementer skæres af i en højde af 500 mm over terræn og benyttes som sokkel for den nye mur, som opføres i rødt grundmurværk jf. ovenstående vilkår om materialer og skifter. Ved at benytte en del af de eksisterende siloelementer som sokkel sikres en modstandsdygtig mur på stedet, mens gravearbejde på stedet kan undgås. Ligeledes vil den eksisterende bund i plansiloen kunne genanvendes i den nye stald.

Af ventilationsmæssige hensyn vil der mellem muren og taget, som angivet på det vedlagte kortmateriale (se figur 4 øverst), være en åbning. Denne skal sikre frisk luft til dyrene i stalden. Taghøjden af stalden vil ikke overstige den eksisterende, bagvedliggende stald.

Generelt for tagfladerne af de nye bygninger er, at tagene udføres i overensstemmelse med de eksisterende tagflader og taghøjder og rygninger på gården, således at disse bliver så ensartede som muligt.

## **Lovgrundlag**

Afgørelsen er truffet efter museumslovens § 29 j, stk. 1.

Reglerne om fortidsminder er fastsat i museumslovens kapitel 8 a (lovbekendtgørelse nr. 358 af 8. april 2014 med senere ændringer).

Museumslovens § 29 e, skt. 1, fastsætter, at der ikke må foretages ændring i tilstanden af fortidsminder. Der må heller ikke foretages udstykning, matrikulering eller arealoverførsel, der fastlægger skel gennem fortidsminder.

## **Sagens videre forløb**

Dispensationen må ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet. Rettidig klage har opsættende virkning, med mindre nævnet bestemmer andet, jf. § 29 v, stk. 7.

Dispensationen bortfalder, hvis den ikke er udnyttet inden 3 år efter, at den er meddelt, eller ikke har været udnyttet i 3 på hinanden følgende år, jf. 29 k, stk. 2.

## **Hvis du har spørgsmål.**

Du kan læse mere om fortidsminder og museumsloven på styrelsens hjemmeside: <http://silks.dk/fortidsminder-diger/>

Hvis du har spørgsmål, er du velkommen til at kontakte os. Handler din henvendelse om dette brev, beder vi dig om at oplyse sagens journalnummer, der findes øverst i dette brev.

**Kopi er sendt til:**

Ejer, info@trojborg.net

Danmarks Naturfredningsforening, dn@dn.dk

Dansk Botanisk Forening, kontor@botaniskforening.dk

Dansk Ornitologisk Forening, dof@dof.dk

Tønder Kommune, toender@toender.dk

Museum Sønderjylland, planer@museum-sønderjylland.dk; tekr@museum-sønderjylland.dk

Venlig hilsen

Anders Jon Nielsen

Fuldmægtig

Fortidsminder

Mail: ajn@slks.dk

Telefon: 3373 3352

# Bilag

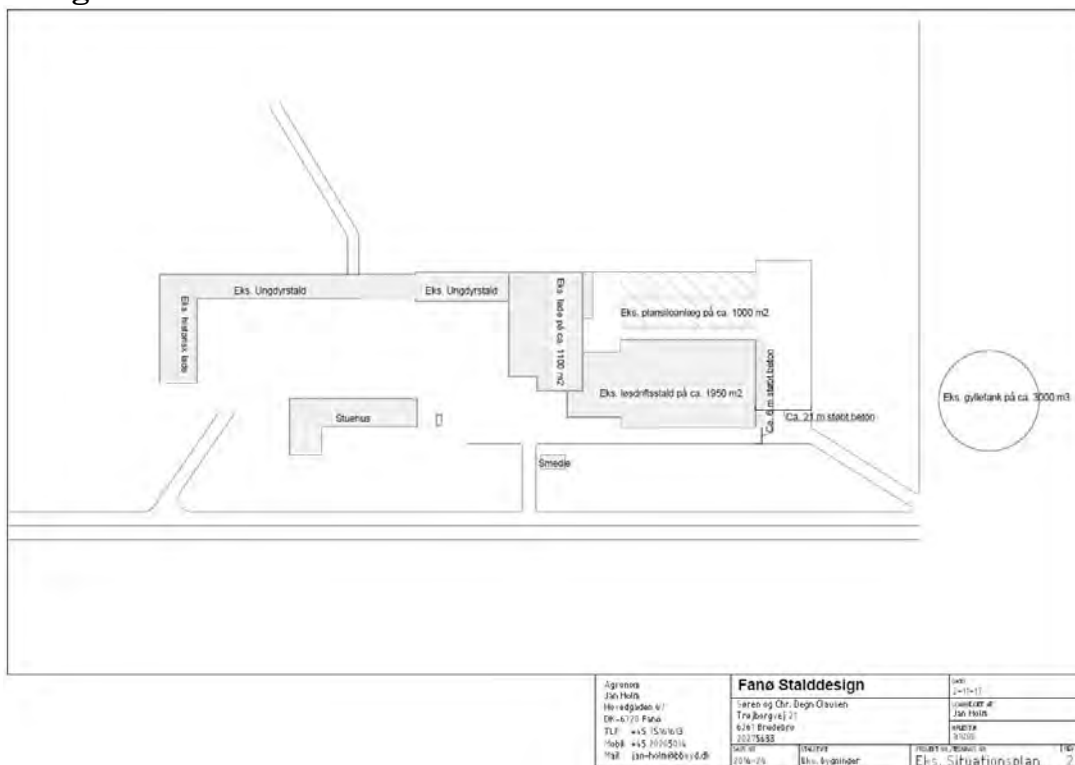


Fig. 2 Eksisterende situationsplan.

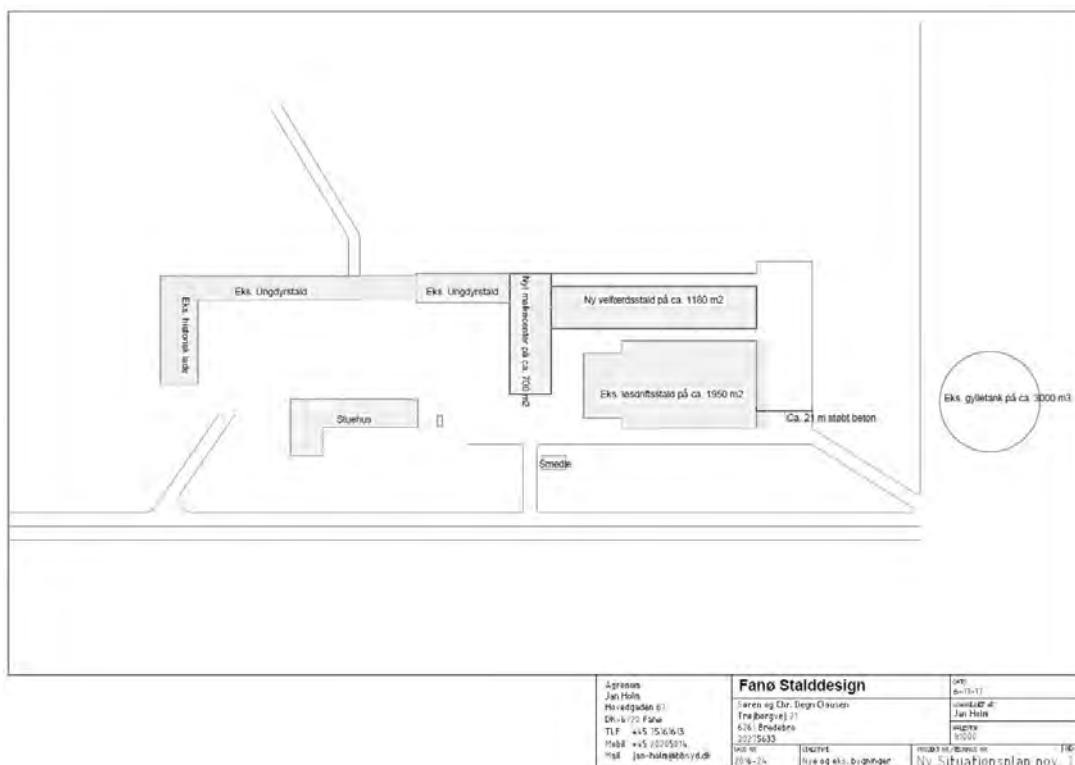


Fig. 3 Ny situationsplan.



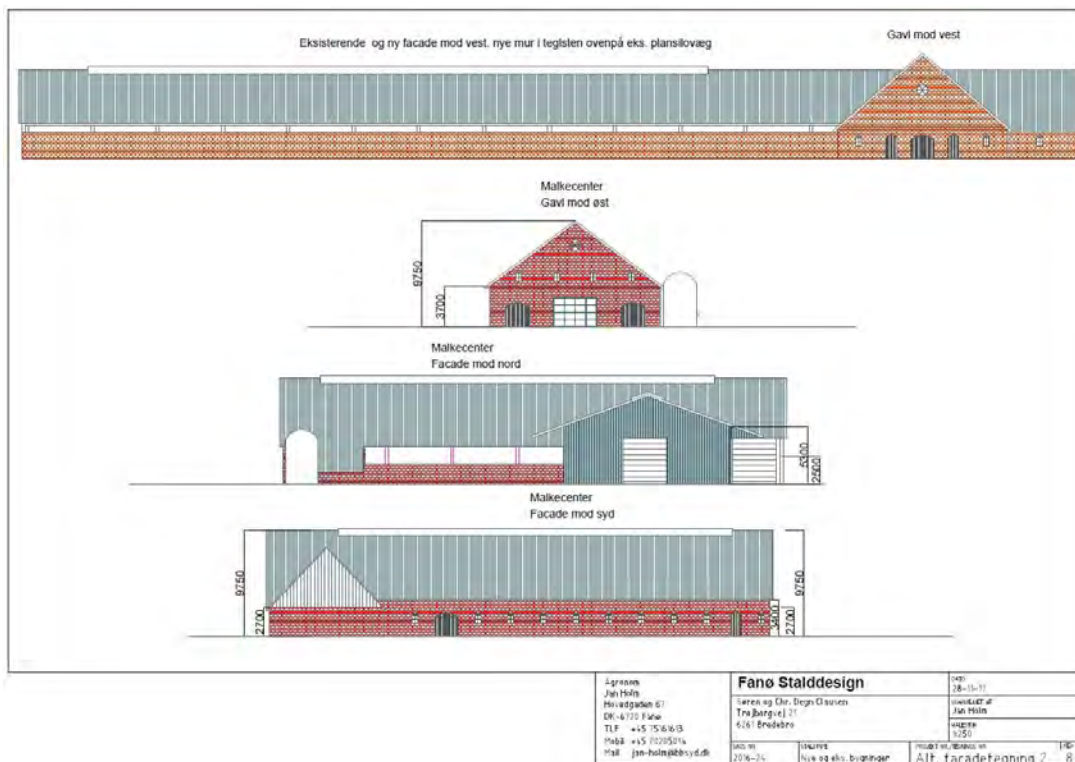


Fig. 4 Ny facadetegning.



Fig. 5 Eksisterende stald/ladebygning, set fra gårdspladsen. Denne bygning erstattes.





Fig. 6 Eksisterende plansilo set fra sydøst. Denne bygning erstattes.



Fig. 7 Port gennemkørsel mellem gårdsplads og slotsruin, set fra vest.



Fig. 8 Ruinen af Trøjborg slot.



## Klagevejledning

Der kan klages til Miljø- og Fødevareklagenævnet over Slots- og Kulturstyrelsens afgørelse.

Klagereglerne er fastsat i museumslovens §§ 29 t, 29 u og 29 v.

Klagefristen er 4 uger fra den dag, Slots- og Kulturstyrelsen har meddelt afgørelsen.

En tilladelse må ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet. En rettidig klage har opsættende virkning for den påklagede afgørelse, medmindre Miljø- og Fødevareklagenævnet bestemmer andet.

Hvis du ønsker at klage, indgives klagen i Miljø- og Fødevareklagenævnets klageportal. Der er adgang til klageportalen på [borger.dk](http://borger.dk) eller [virk.dk](http://virk.dk). På Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside er der link til klageportalen.

Hvis du klager, skal du betale et klagegebyr til Miljø- og Fødevareklagenævnet. For privatpersoner er klagegebyret 900 kr. For virksomheder og organisationer er klagegebyret 1.800 kr. Satserne er 2016-niveau og bliver reguleret den 1. januar hvert år. Gebyret betales med betalingskort i klageportalen.

Herefter sender klageportalen automatisk klagen til Slots- og Kulturstyrelsen. Hvis styrelsen vil fastholde afgørelsen, sender styrelsen klagen til Miljø- og Fødevareklagenævnet via klageportalen sammen med den påklagede afgørelse, de dokumenter, der er indgået i sagens bedømmelse, og en udtalelse med styrelsens bemærkninger til sagen og de anførte klagepunkter.

Klageportalen sender udtalelsen til de involverede i klagesagen med en frist på 3 uger for at komme med bemærkninger til Miljø- og Fødevareklagenævnet.

På Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside kan du finde mere vejledning om nævnets behandling af klager og om tilbagebetaling af klagegebyr, f.eks. hvis nævnet afviser at realitetsbehandle klagen, hvis du tilbagekalder klagen, eller hvis du får helt eller delvist medhold. Du kan også finde vejledning om muligheden for at søge om fritagelse fra kravet om at klage via klageportalen. En begrundet ansøgning om fritagelse sendes til Slots- og Kulturstyrelsen.

Se Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside:  
[www.nmkn.dk](http://www.nmkn.dk) eller [www.naevneneshus.dk](http://www.naevneneshus.dk).

### **Frist for at anlægge retssag**

Hvis du vil indbringe Slots- og Kulturstyrelsens afgørelse for domstolene, skal du anlægge sag inden 6 måneder fra den dag, styrelsen har meddelt dig afgørelsen (museumslovens § 29 x).



## TØNDER KOMMUNE

Søren D Clausen  
Trøjborgvej 21  
Visby  
6261 Bredebro

Team Plan, Byg og Trafik

Direkte tlf.: +4574929251  
Mail: hbk2@toender.dk  
Sags id.:  
01.05.02-P25-10-17

21-03-2018

### Dispensation fra fortidsmindebeskyttelseslinjen - Trøjborgvej 21, Bredebro

#### Afgørelse

Vi meddeler hermed dispensation fra fortidsmindebeskyttelseslinjen til, som ansøgt

- At etablere en ca. 3000 m<sup>2</sup> stor ensilageplads.
- At udføre asfalteringsarbejde på en eksisterende vej.

på ejendommen matr nr 3 Visby, beliggende Trøjborgvej 21, Visby, 6261 Bredebro.

Ensilagepladsen udgøres af en betonflade.

Tilladelsen der meddeles på følgende vilkår, erstatter dispensation af 07.02.2018, der er under behandling i Miljø- og fødevareklagenævnet.

- Oplag på ensilagepladsen må ikke overstige højden på den eksisterende gyllebeholder
- At der etableres afskærmende, egnstypisk, beplantning omkring ensilagepladsen
- At vejen ikke udvides

Tilladelsen offentliggøres på kommunens hjemmeside [www.toender.dk](http://www.toender.dk) i perioden 22.03.2018 – 18.04.2018.

Dispensationen bortfalder, hvis den ikke er udnyttet inden 3 år efter, at den er meddelt.

#### Lovgrundlag

Dispensationen er givet efter § 65, stk. 2, jfr. § 18, stk 1 i lov om naturbeskyttelse, (jf. Lovbekendtgørelse nr. 934 af 27. juni 2017).

Efter § 18, må der ikke foretages ændring i tilstanden af arealer inden for 100 m fra fortidsminder, der er beskyttet efter bestemmelserne i museumsloven. Kommunen kan give dispensation fra bestemmelsen

Formålet med beskyttelseslinjen er at sikre fortidsmindernes værdi som landskabelementer. Både den generelle betydning af fortidsminderne i landskabet og indsyn og udsyn fra fortidsminderne skal sikres med bestemmelsen. Samtidig skal de arkæologiske lag i området omkring fortidsminderne sikres, idet der ofte er særlig mange kulturhistoriske levn i områderne tæt ved fredede fortidsminder.

## Begrundelse

Byggeriet er en del af en større modernisering af landbrugsbedriften på ejendommen. En del af ejendommen er omfattet af fredningen Trøjborg Voldsted. Slots- og Kulturstyrelsen har den 7. december 2017 meddelt dispensation til at opføre et nyt malkecenter og en ny velfærdsstald på et areal, der er omfattet af fredningen.

Det øvrige byggeri, der opføres i forbindelse med moderniseringen af landbrugsejendommen, opføres udenfor fortidsmindebeskyttelseslinjen.

Det vurderes, at ind- og udsyn til og fra fortidsmindet være sikret bedst muligt med denne placering af ensilagepladsen, og vil kun i meget begrænset omfang være synlig fra de omkringliggende veje.

## Sagens baggrund

Du har søgt om at etablere en ca. 5500 m<sup>2</sup> stor plansilo/ensilageplads, bestående af en betonplade.

Ansøgningen har været forelagt Slots- og Kulturstyrelsen til udtalelse. Styrelsen har anbefalet, at ensilagepladsen blev reduceret til ca. 3000 m<sup>2</sup>, som vist på nedenstående situationsplan. På baggrund heraf, har du telefonisk tilkendegivet, at du ændrer din ansøgning til at omfatte de 3000 m<sup>2</sup>.

Denne dispensation erstatter den tidligere meddelte dispensation af 07.02.2018 til at etablere en 7000 m<sup>2</sup> stor ensilageplads, at opføre et 275 m<sup>2</sup> stort foderpåslag og at opføre en 775 m<sup>2</sup> stor kvie- og kalvestald. Dispensationen er af Slots- og Kulturstyrelsen påklaget til Miljø- og fødevareklagenævnet.

En del af landbrugsejendommen er omfattet af en fredning på Trøjborg Voldsted, fred.nr. 4104:43. Fredningen afkaster en fortidsmindebeskyttelseslinje.

Museum Sønderjylland, Arkæologi Haderslev har afgivet en kulturhistorisk udtalelse i forbindelse med ansøgningen, og har bl.a. udtalt: At det planlagte byggeri indenfor fortidsmindets beskyttelseslinje vil forringe indsynet til og fra fortidsmindet og formindske fortidsmindets fortælleleværdi, hvilket vil være et betydeligt tab for kulturlandskabet,"

## Klage

Afgørelsen kan inden 4 uger fra offentliggørelsen, *senest den 18. april 2018*, påklages til Miljø- og fødevareklagenævnet, se klagevejledningen.

Dispensationen må ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, se dog afsnittet "Byggesagsbehandling og miljøgodkendelse".

Modtager vi klager, vil du blive underrettet umiddelbart efter klagefristens udløb.

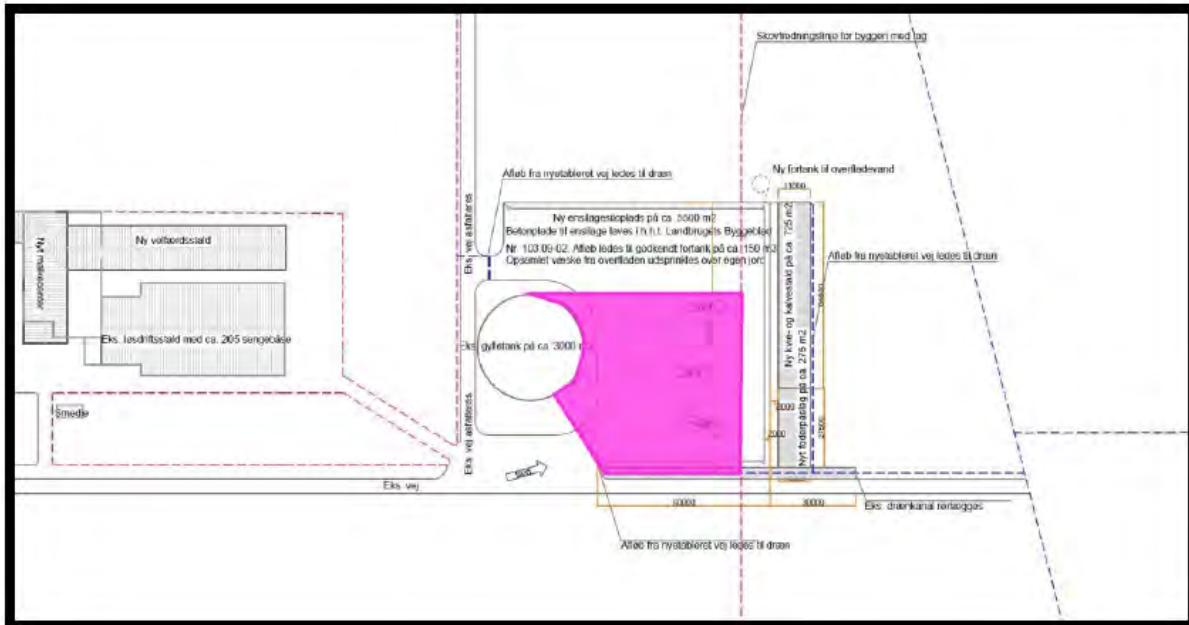
## Byggesagsbehandling og miljøgodkendelse

Det fremgår, at der er indsendt ansøgning om miljøgodkendelse og byggetilladelse til projektet.

Sagsbehandlingen påbegyndes efter klagefristens udløb, dog forudsat at afgørelsen ikke påklages.

Venlig hilsen

Helle Bøgh Knudsen  
Sagsbehandler



Situationsplan med reduceret byggeareal



Kopi til:  
 Slots- og Kulturstyrelsen  
 Museum Sønderjylland  
 Naturstyrelsen  
 Danmarks Naturfredningsforening  
 Danmarks Naturfredningsforening Tønder Afd.  
 Friluftsrådet  
 Fanø Stalldesign, Hovedgaden 67, Fanø  
 Tønder kommunes Team Landbrug v/Flemming Refsgaard

# Klagevejledning

## Lov om naturbeskyttelse

Afgørelser truffet efter Lov om naturbeskyttelse (Lovbekendtgørelse nr. 1217 af 28. september 2016) om ændring af lov om naturbeskyttelse), §§ 3, 4, 16, 17, 18 og 19, jf. § 65, kan i medfør af § 78 påklages til Miljø- og fødevareklagenævnet af

1. adressaten for afgørelsen
2. ejeren af den ejendom, som afgørelsen berører
3. offentlige myndigheder
4. en berørt nationalparkfond oprettet efter lov om nationalparker
5. lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen
6. landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø
7. landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Miljø- og fødevareklagenævnet kan kræve dokumentation for foreningers og organisationers klageberettigelse.

Naboer og ejere af ejendomme omkring den ejendom, som afgørelsen vedrører, er ikke klageberettigede efter naturbeskyttelsesloven.

### Frist for at indgive klage

Klage skal være indgivet inden 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt. Hvis afgørelsen er offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen fra bekendtgørelsen.

### Hvordan klager man

Du opretter en klage via Klageportalen (indgang til Klageportalen findes på [www.borger.dk](http://www.borger.dk) og [www.virk.dk](http://www.virk.dk)). Når du søger på [www.borger.dk](http://www.borger.dk) eller [www.virk.dk](http://www.virk.dk), skal du søge efter "klageportal". Inde i Klageportalen bliver du guidet igennem en række trin. En klage er indgivet, når den er tilgængelig for myndigheden i Klageportalen.

Fra 1. februar 2017 udgør klagegebyret 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer. Gebyrerne er oplyst i 2016-niveau og pristalsreguleres så snart det er teknisk muligt.

Klagegebyret opkræves af Miljø- og fødevareklagenævnet. Betaling af klagegebyr sker ved elektronisk overførsel til Miljø- og fødevareklagenævnet. Gebyr skal indbetales inden for en af klagenævnet fastsat frist. Hvis gebyret ikke indbetales inden udløbet af fristen, afvises klagen.

Miljø- og fødevareklagenævnet skal som udgangspunkt afvise en klage, der kommer uden om Klageportalen, hvis der ikke er særlige grunde til det. Hvis du ønsker at blive fritaget for at bruge Klageportalen, skal du sende en begrundet anmodning til den myndighed, der har truffet afgørelse i sagen. Myndigheden videresender herefter anmodningen til Miljø- og fødevareklagenævnet, som træffer afgørelse om, hvorvidt din anmodning kan imødekommes.

### Fritagelse fra krav om at bruge Klageportalen

I særlige tilfælde kan en borger fritages for at klage via Klageportalen. De særlige forhold, som kan begrunde en undtagelse, er f.eks. borgere med særlige handicap, såvel kognitiv som fysisk funktionsnedsættelse samt demens. Ligeledes borgere, der mangler digitale kompetencer, visse socialt udsatte borgere, borgere med psykiske lidelser eller borgere med sprogvanskeligheder, hvor hjælp og vejledning fra myndigheden eller nævnet ikke konkret vurderes at være en egnet løsning. Der kan således foreligge særlige forhold for nogle borgere fra de nævnte grupper, der gør, at borgeren ikke kan anvende digital selvbetjening.

Det er Miljø- og Fødevareklagenævnet, der afgør, om en borger kan fritages.

### Virkning af at der klages

Hvis der klages rettidigt har klagen opsættende virkning. Det betyder, at afgørelsen ikke må udnyttes, før klagen er afgjort, medmindre Natur- og Miljøklagenævnet bestemmer andet.

### Indbringelse for domstolene

Miljø- og fødevareklagenævnets afgørelse kan indbringes for domstolene. En sådan retssag skal være anlagt inden 6 måneder efter, at nævnets afgørelse er meddelt.

Uanset om der anlægges retssag, er man forpligtet til at rette sig efter Miljø- og fødevareklagenævnets afgørelse, indtil domstolen måtte bestemme andet.

## Udenomsfaciliteter

Ensilageopbevaring

Arkivnr. 103.09-02

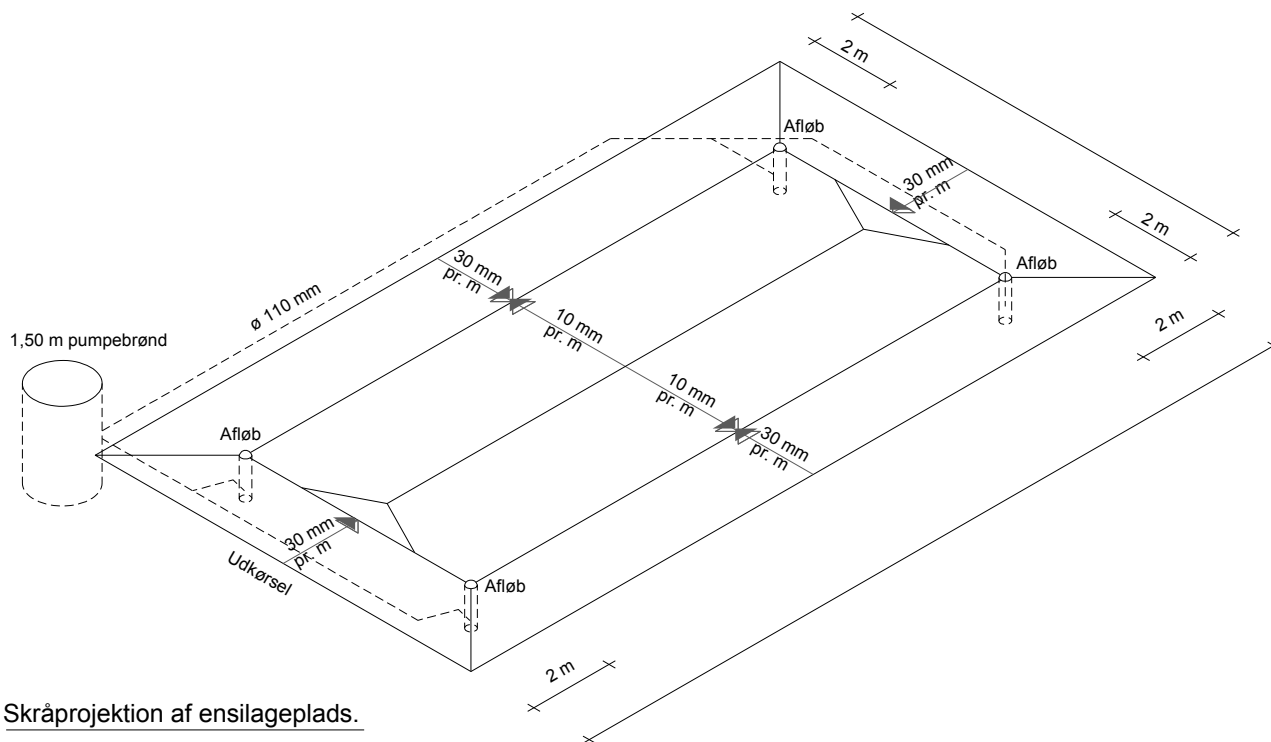
Udgivet Okt. 1986

Ensilageplads

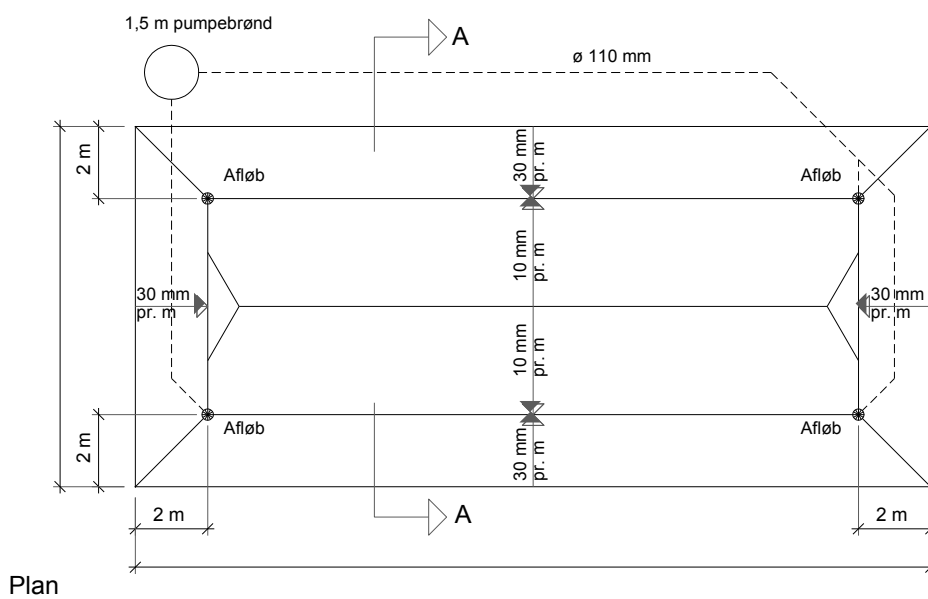
Revideret August.2014

Side 1 af 3

Dette byggeblad giver, via principskitser, et bud på, hvorledes en ensilageplads kan opføres.

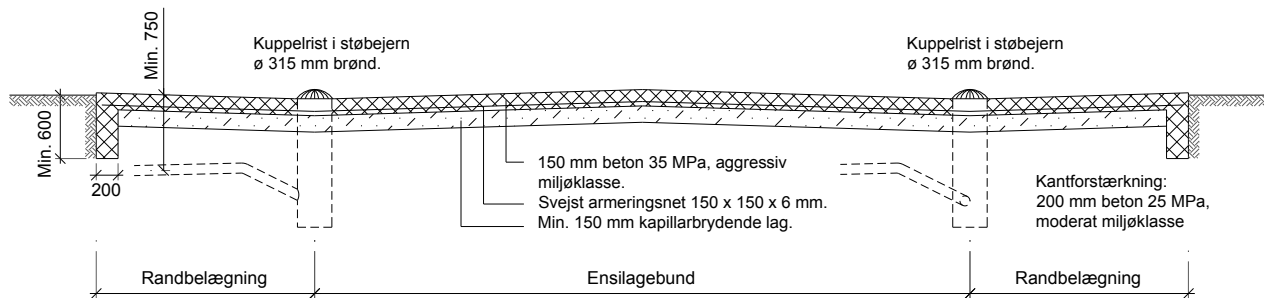


Skråprojektion af ensilageplads.



Plan





Snit A - A

Ensilagesilobunden skal ifølge Miljøministeriet, Miljøstyrelsen, jævnfør Bekendtgørelse om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v., udføres af bestandige materialer, som er uigennemtrængelige for fugt.

Bunden kan fx udføres i beton, som beskrevet i dette Byggeblad eller asfalt som beskrevet i Byggeblad 103.09-03 Bundkonstruktioner med asfalt.

Der skal etableres et hensigtsmæssigt afløbssystem der dimensioneres og udføres ifølge DS 432 Norm for afløbsinstallationer.

### Arbejdets udførelse

Før anlæg af ensilagepladsbunden fjernes muldjorden under hele pladsen og i en afstand af 1-2 m fra ensilagepladsbundens ydergrænser. Herefter kan den nøjagtige afsætning af anlægget finde sted, og udgravningen til afløb og fundamenter udføres.

Afløb for ensilagesaft placeres som vist på tegning og føres til pumpebrønd og/eller ajlebeholder, gyllebeholder eller møddingssaftbeholder.

Afløbsbrønde kan udføres af Ø 315 mm PVC brønde eller andre godkendte brønde.

Kantforstærkning føres min. 600 mm under færdigt terræn og udføres af beton 25 MPa moderat miljøklasse.

Herefter afrettes med groft sand til 150 mm under færdig konstruktion. Det kapillarbrydende lag udlægges, og vibreres omhyggeligt, så senere sætning undgås.

### Bundstøbning

Ensilagepladsbunden samt randbelægning udføres med 150 mm beton 35 MPa, aggressiv miljøklasse.

Ensilagepladsbunden samt randbelægningen armeres med 150x150x6 mm svejset armeringsnet (karakteristisk trækbrudstyrke 550 MPa), placeret 40-50 mm fra bund.

Stødlængderne skal mindst være 300 mm. Stødene skal forskydes.

Ensilagepladsbunden og skal have 10 mm fald pr. meter mod afløb. Randbelægningen skal have 30 mm fald pr. meter mod afløb.

Afløbsbrønde afdækkes med støbejernsriste.

Ensilagepladsbundens aktuelle hovedmål anføres i de enkelte tilfælde.

Der må ikke henlægges ensilage på randbelægningen (randzonen).

## Feltinddeling

Store betonflader vil revne som følge af svind, når betonen udtørres. Man kan formindske disse revnedannelser, hvis der i gulvet indlægges fuger (svindfuger), der inddeler gulvet i felter i passende størrelser. Feltstørrelser bør ikke overstige ca. 35 m<sup>2</sup>, og den største sidelinie bør ikke overstige 6 m.

## Svindfuger

Fugerne kan fremstiles ved at presse et formstykke, f.eks. et T-jern, ned i betonen, mens denne endnu er "frisk", men dog tilstrækkeligt afbundet til, at fugesiderne bliver stående når formstykket atter fjernes.

## Udstøbning

Gulvet støbes mellem såkaldte ledere eller allerede støbte kanter og afrettes efter overkant, der angiver den færdige gulvoverflades højde. Man udstøber hver andet flet (bane), og når disse felter (baner) er tilstrækkeligt afhædede, fungerer deres kanter som ledere ved udstøbning af de mellemliggende felter.

Betonen komprimeres (vibreres) for at undgå stenreder eller andre svage punkter og trækkes af med retholt (f.eks. med bjælkevibrator).

Efter afhærdningen af betonen udfyldes fugerne med asfalt.

## Efterbehandling

Efter støbningen skal betonen beskyttes effektivt mod udtørring ved afdækning med plastfolie eller tilsvarende. Afdækningen udføres senest ½ time efter udstøbningen er foretaget. Plastfolien skal vedligeholdes og være effektiv i min. 8 dage.

Flader, der ikke kan afdækkes som angivet ovenfor, skal påføres en curingsmembran. Curingsmembranen skal ligeledes være påført senest ½ time efter støbning og være effektiv i min. 8 døgn. Der skal anvendes en voksbaseret curingsmembran, som skal have en effektivitet på mindst 75 %.

Curingsmidlet skal være tilsat en farvet indikator, således at påføringen kan kontrolleres visuelt. Curingsmidlet må ikke have skadelig eller retarderende virkning på betonens hærdning i overfladen. Curingsmidlet må ikke nedsætte evt. fugtisolering eller malings vedhæftning. Hvis dette krav ikke kan opfyldes skal curingsmidlet fjernes effektivt fra betonoverfladen. Der må ikke anvendes curingsmembran på støbeskel.

Hvis mindre stenreder og tilsvarende mangler forekommer, skal hullerne repareres med cementmørtel i forholdet 1:3 tilsat klæbeforbedrer.

## Overfladebehandling/vedligeholdelse

Ensilagepladsbunden bør beskyttes med en overfladebehandling, som ikke må foretages før betonen er mindst 14 dage gammel. Betonfladerne behandles fx 2 gange med asfalt eller lign.

Overfladebehandlingen kontrolleres en gang årligt, når siloen er tom, og evt. skader på betonen fra påkørsel med frontlæsser eller lignende repareres, inden man påbegynder ensileringen igen.

## Henvisninger

- [Miljøministeriet, Miljøstyrelsen; Bekendtgørelse nr. 853 af 30. juni 2014, Bekendtgørelse om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v.](#)
- [Byggeblad 103.09-03 Bundkonstruktioner med asfalt](#)

**Udenomsfaciliteter**

Udsprinkling af ensilagesaft og restvand

Arkivnr.	103.09-05
Udgivet	08.10.2009
Revideret	20.09.2012
Side	1 af 3

Dette Byggeblad giver en anvisning på hvorledes et udsprinklingsanlæg til ensilagesaft og restvand kan dimensioneres samt reglerne for benyttelse af dette.

**Lovgrundlag**

Ifølge Miljøministeriets Bekendtgørelse nr. 764 af 28/06/2012 om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v., skal ensilagesiloer og ensilagepladser udføres med afløb fra laveste punkt. Afløbet skal dimensioneres ifølge DS 432 (Norm for afløbsinstallationer) og føres til beholder for senere udbringning.

Ensilagesaft og restvand skal opsamles og enten udbringes på mark eller ledes til beholder. Opsamlingsbeholdere der udelukkende anvendes til opbevaring af ensilagesaft, skal have tilstrækkelig opbevaringskapacitet til, at udbringning kan ske miljømæssigt forsvarligt. Opsamlingsbeholdere til ensilagesaft skal tømmes så ofte, at der ikke sker overløb.

Restvand omfatter også overfladevand fra ensilagepladser.

Normal praksis er, at afløbet fra ensilagepladsen føres til gyllebeholderen som således dimensioneres under hensyn hertil. Der skal jf. DMI <sup>1)</sup> indregnes 0,7 m<sup>3</sup> regnvand/ensilagesaft pr. m<sup>2</sup> ensilageplads pr. år i beregningerne for opbevaringskapacitet af husdyrgødning.

Jævnfør ovenstående skal der således reserveres en ret stor kapacitet i gyllebeholderen, alene til regnvand. Det kan derfor være ønskeligt, at håndtere regnvandet på anden og billigere vis, fx direkte udsprinkling.

**Dimensionsgivende regnvandsstrøm**

I DS 432 (Norm for afløbsinstallationer), beregnes den dimensionsgivende regnvandsstrøm i Danmark som:

$$q_{R,d} = i * \varphi * A$$

Hvor  $i$  er den dimensionsgivende regnintensitet i l/s pr. m<sup>2</sup>

$\varphi$  er afløbskoefficient (for tætte belægninger som beton og asfalt sættes  $\varphi$  til 1,0)

$A$  er arealet målt i m<sup>2</sup>

Den dimensionsgivende regnintensitet benyttes til at dimensionere afløb og rør (og evt. pumpe) for at bortlede en kontinuerlig mængde regnvand. Ifølge afløbsnormen afhænger intensitetens størrelse af hvor ofte der kan accepteres skader og ulemper som følge af overbelastning af installationen.

Idet en evt. oversvømmelse af ensilagepladsen ingen eller meget få skader medfører sammenholdt med at der er tale om regnvand med meget lille grad af forurening fra ensilagen, kan regnintensiteten sættes til 110 l/s pr. ha hvilket svarer til 0,011 l/s pr. m<sup>2</sup>.

Eksempel 3000 m<sup>2</sup> opsamlingsareal:

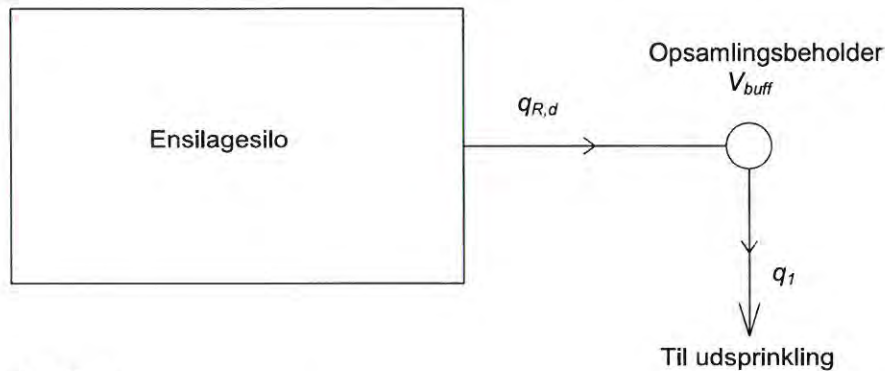
Dimensionsgivende regnvandsstrøm:

$$q_{R,d} = i * \varphi * A \Rightarrow q_{R,d} = 0,011 * 1,0 * 3000 = 33,0 \text{ l/sek}$$

De lokale myndigheder kan foreskrive andre intensiteter, fx baseret på lokale statistikker.



## Dimensionering af opsamlingsbeholder og udsprinklingspumpe



### Sandfang

For at undgå ophobning af jord og sand i opsamlingsbeholderen vil det være en fordel med en sandfangsbrønd. Sandfangsbrønden bør have en diameter på minimum 1,0 m. Størrelsen vil dog afhænge af hvor stort et areal der skal opsamles ensilagesaft og restvand fra. Samtidig skal det vurderes hvor meget jord og sand der kommer fra transport af maskiner. I forbindelse med meget store anlæg, kan sandfanget udføres, så det er muligt at komme ned og tømme det for sand og jord med en læsemaskine.

### Opsamlingsbrønd

Idet der vil være perioder på året, typisk om vinteren, hvor det ikke er muligt at udsprinkle vandet umiddelbart, bør opsamlingsbrønden have en bufferkapacitet der svarer til ca. en halv måneds nedbør. Den månedlige nedbør i januar måned kan jf. DMI <sup>2)</sup> sættes til 57 mm hvorfor bufferkapaciteten sættes til 0,0285 m<sup>3</sup>/m<sup>2</sup>.

Eksempel 3000 m<sup>2</sup> opsamlingsareal:

Kapacitet på opsamlingsbrønd med bufferkap.:

$$V_{buff} = A * 0,0285 \Rightarrow V_{buff} = 3000 * 0,0285 = 86 \text{ m}^3$$

### Pumpe

Opsamlingsbrønden skal udstyres med automatisk udsprinklingspumpe der bør have en sådan pumpekapaцитet, at den kan udsprinkle hele indholdet på højst 10 timer. Pumpeautomatikken skal dog indstilles således, at pumpen starter senest når opsamlingsbrønden indeholder én dags nedbør. For at vandet i brønden ikke står og bliver "rådden" kan det dog tilrådes, at pumpen starter tidligere.

Den daglige nedbør kan jf. DMI <sup>3)</sup> sættes til 7 mm hvilket svarer til 0,007 m<sup>3</sup>/m<sup>2</sup>.

Eksempel 3000 m<sup>2</sup> opsamlingsareal:

Én dags nedbør (seneste pumpestart):

$$V_{dagsnedbør} = A * 0,007 \Rightarrow V_{dagsnedbør} = 3000 * 0,007 = 21 \text{ m}^3$$

Min. pumpekapaцитet:

$$q_1 = V_{buff} / 10 \text{ timer} \Rightarrow q_1 = 86 / 10 = 8,6 \text{ m}^3 / \text{t}$$

Opsamlingsareal A	Regnvandsstrøm *) q <sub>R,d</sub>	Opsamlingsbeholder med bufferkapacitet V <sub>buff</sub>	En dags nedbør (=pumpestart) V <sub>dagsnedbør</sub>	Krav til pumpe q <sub>1</sub>
m <sup>2</sup>	l/s	m <sup>3</sup>	m <sup>3</sup>	m <sup>3</sup> /t
500	6	14	4	2
1000	11	29	7	3



1500	17	43	11	5
2000	22	57	14	6
2500	28	71	18	8
3000	33	86	21	9
4000	44	114	28	12
5000	55	143	35	15
6000	66	171	42	18
7000	77	200	49	20

\*)  $i=110 \text{ l/s*ha}$

### Kapacitet i opsamlingsbeholder

Det vil i visse situationer være muligt at medregne opstuvning på forpladsen i bufferkapaciteten, såfremt dette forhold kan dokumenteres. Det er i denne sammenhæng vigtigt, at opsamlingsbeholderens højeste niveau placeres i højde med det niveau på forpladsen som indgår i beregningen af kapacitet således at den samlede opbevaringskapacitet ( $V_{buff}$ ) kan opnås uden overløb fra forplads og brønd.

Det skal bemærkes, at ovenstående tal bygger på et landsgennemsnit. I praksis regner det lidt mere vest for Storebælt og lidt mindre øst for Storebælt.

### Udbringning af ensilagesaft og restvand

- Udbringning af ensilagesaft og restvand må ikke give anledning til unødige gener.
- Udbringning af ensilagesaft og restvand må ikke udbringes på en måde og på sådanne arealer, at der er fare for afstrømning til vandløb, herunder dræn, søer over 100 m<sup>2</sup> og kystvande
- Udbringning af ensilagesaft og restvand på vandmættet, oversvømmet, frossen eller snedækket jord er ikke tilladt
- I perioden fra høst til 1. november må der ikke udbringes ensilagesaft, medmindre udbringningen sker på bevoksede arealer eller på arealer, hvor der er afgrøder den følgende vinter.
- I perioden fra 15. november til 1. februar må der ikke udbringes ensilagesaft (læs definition for restvand i bekendtgørelse om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilagesaft m.v.)

Ved dimensionering af udsprinklingsdelen (rør, hydranter, sprinkler/kanon osv.) skal der bl.a. tages hensyn til det modtagne areals størrelse og beskaffenhed.

Idet gødningsværdien for ensilagesaft/regnvand er meget lille, er der ingen håndfaste regler for størrelsen på det modtagne areal, men det bør dog ikke være mindre end opsamlingsarealet. Ved udsprinkling i vintermånederne hvor jorden ikke er så modtagelig, skal der udvises særlig opmærksomhed på risikoen for afstrømning til søer og vandløb, herunder dræn. Det kan i denne periode være nødvendigt at udvide størrelsen på det modtagne areal væsentligt og/eller flytte sprinklerne længere væk fra søer og vandløb, herunder dræn, end sædvanligt.

### Henvisninger

- [Bekendtgørelse om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilagesaft m.v. nr. 764 af 28/06/2012](#)
- [Danmarks Meteorologiske Institut, DMI, Klimanormaler for Danmark](#)
- [Dansk Standard](#)
- [FarmTest nr. 87 Udsprinkling af ensilagesaft og overfladevand](#)

Note 1) DMI's klimanormaler for Danmark 1961-1990, Gennemsnit for hele landet (årsnedbør = 712 mm)

Note 2) DMI's klimanormaler for Danmark 1961-1990, Gennemsnit for hele landet (januar = 57 mm)

Note 3) DMI's klimanormaler for Danmark 1961-1990, Gennemsnit for hele landet (oktober=76 mm fordelt på 11 nedbørsdage)

# Kapacitetserklæring

Til brug i forbindelse med miljøansøgning



SLF

For

Søren Degn Clausen  
Trøjborgvej 21  
6261 Bredebro  
20275633

Af

Peter Aalykke Jensen  
Billundvej 3  
6500 Vojens  
Tlf: 73202600

## Kapacitet for planlagt produktion

Gyllelagre	Kapacitet
1 Eksisterende gyllebeholder	3000
2 Ny gyllebeholder	3000
3 Beholder ved lejet kviestald	1200
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
<b>Samlet gyllekapacitet i tons</b>	<b>7200</b>

Lagre til fast gødning	Kapacitet
1	
2	
3	
4	
5	

Samlet kapacitet i tons	0
-------------------------	---

Evt. kommentarer:

*Dybstrøelse placeres i markstak eller lægges på befæstet areal nord for kostald/velfærdsstald, inden det lægges i markstak.*

*Overfladevand fra befæstede arealer opsamles og udsprinkles.*

*Den udførte beregning er foretaget ud fra de officielle normtal for produktion af gødning. I praksis kan det på visse lokaliteter, af hensyn til en optimal udnyttelse af næringsstofferne og evt. fremtidige behov, være formålstmæssigt med en kapacitet, der overstiger de lovmæssige krav. Kontakt evt. din planteavlskonsulent for konkret vurdering.*

## Planlagt produktion

			Normproduktion	Lager	
	Dyrehold	Antal	ton/år	Dybstrøelse	Gylle
1	Årskøer, fast gulv	100	30,83		3083
2	Årskøer, drænet gulv	165	30,83		5087
3	Opdræt, fast gulv	15	7,6		114
4					0
5					0
6					0
7					0
8					0
9					0
10					0
	Dyrehold til dybstrøelse				
1	Årskøer, dybstrøelse	10	16	160	
2	Opdræt 6-27 mdr	116	4,59	532	
3	Småkalve	64	1,89	121	
4	Tyrekalve	137	0,09	13	
5				0	
		Enheder	Normproduktion		
	Tilførsel af vand		ton/år		
1	befæstet areal nord for stalde	120	0,7		84
2					0
3					0
4					0
5					0



## Opbevaringskapacitet

		Dybstrøelse	Gylle
Samlet tilledning til lagre	ton/år	826	8368
Produktion pr. måned	ton	68,83333333	697,3333333
Opbevaringskapacitet	måneder	0	10,3